

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Bezdomovecké páry v síti sociálních služeb

Vypracovala: Ilona Kapicová
Vedoucí práce: PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D.

České Budějovice 2023

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Roudné dne 30. 6. 2023

Ilona Kapicová

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří PhDr. Romanovi Míčkovi, Th.D., Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Nemohu opomenout mou rodinu, a té poděkovat za trpělivost a psychickou podporu po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má za cíl zmapovat problematiku sociálních služeb smíšených bezdomoveckých párů na Tábořsku z hlediska zachování stávajícího párového soužití. V teoretické části se zaměřuji na osobnost bezdomovce, specifikaci ženy v tomto nelehkém sociálním postavení a partnerské soužití lidí na ulici. Další část práce se věnuje konkrétním příčinám bezdomovectví a možnostem sociální podpory v Táboře. Praktická část bakalářské práce je založena na kvalitativní formě výzkumu. Rozhovory s lidmi bez přístřeší jsou polostrukturované s otevřenými otázkami. Párové kazuistiky sledují užívání sociálních služeb výše uvedenou cílovou skupinu a jejich vliv na soužití sledovaných dvojic. Výsledky výzkumu mohou být inspirací pro sociální odbor města Táboře a různé organizace, které se zabývají sociální politikou, zaměřenou na osoby bez přístřeší.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bezdomovectví, párové soužití, sociální služby

ABSTRAKT

The bachelor's thesis aims to map the issue of social services for mixed homeless couples in the Tábor region from the point of view of preserving the existing couple cohabitation. In the theoretical part, I focused on the personality of the homeless person, the specification of a woman in this difficult social position, and the partner coexistence of people on the street. The next part of the work is devoted to the specific causes of homelessness and social support options in Tábor. The practical part of the bachelor thesis is based on a qualitative form of research. Interviews with homeless people are semi-structured with open-ended questions. Couple case studies monitor the use of social services by the above-mentioned target group and their influence on the coexistence of the observed couples. The research results can be an inspiration for the social department of the city Tábor and various organizations that deal with social policy aimed at homeless people.

KEYWORDS

Homelessness, Couple Cohabitation, Social Services

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Bezdomovectví	10
1.2 Historie bezdomovectví	11
1.3 Typologie bezdomovectví	12
1.4 Muž bezdomovec	13
1.5 Žena bezdomovkyně	14
1.6 Život v páru.....	16
1.7 Partnerský vztah.....	17
1.8 Zdravotní stav lidí bez přístřeší	21
1.9 Pomoc pro lidi bez domova.....	22
1.10 Legislativa	25
1.11 Sociální služby města Tábor	26
1.11.1 Charita Tábor	27
1.11.2 Město Tábor, odbor sociálních služeb	29
1.12 Oblastní spolek Českého červeného kříže Tábor.....	30
PRAKTICKÁ ČÁST	32
1.13 Cíl výzkumného šetření	32
1.14 Hlavní výzkumný problém	32
1.15 Dílčí výzkumné otázky	32
1.16 Metodika výzkumného postupu.....	32
1.17 Realizace výzkumného šetření	33
1.17.1 Realizace rozhovorů.....	33
1.18 Výsledky výzkumu.....	34

1.18.1	Pár č. 1 Marcela a Martin.....	35
1.18.1.1	Kazuistika	35
1.18.1.2	Charakteristika vztahu	37
1.18.2	Pár č. 2 Aneta a Ondřej	39
1.18.2.1	Kazuistika	39
1.18.2.2	Charakteristika vztahu	41
1.18.3	Pár č. 3 Jana a Lubomír	42
1.18.3.1	Kazuistika	42
1.18.3.2	Charakteristika vztahu	44
1.18.4	Pár č. 4 Marta a Pavel	45
1.18.4.1	Kazuistika	45
1.18.4.2	Charakteristika vztahu	46
1.18.5	Pár č. 5 Martina a Josef.....	48
1.18.5.1	Kazuistika	48
1.18.5.2	Charakteristika vztahu	49
1.18.6	Pár č. 6 Marie a Petr	51
1.18.6.1	Kazuistika	51
1.18.6.2	Charakteristika vztahu	53
1.19	Diskuse.....	54
1.19.1	DVO 1. Je život v páru pro existenci na ulici jednodušší?	54
1.19.2	DVO 2. Jaké sociální služby ve městě Táboře a v jaké míře jsou bezdomoveckými páry využívány?	60
	ZÁVĚR.....	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	PŘÍLOHY	69

1.20	Přepis rozhovorů s respondenty výzkumného šetření.....	69
1.20.1	Pár č. 1 Marcela a Martin.....	69
1.20.2	Pár č. 2 Aneta a Ondřej.....	71
1.20.3	Pár č. 3 Jana a Lubomír.....	72
1.20.4	Pár č. 4 Marta a Pavel.....	73
1.20.5	Pár č. 5 Martina a Josef.....	75
1.20.6	Pár č. 6 Marie a Petr.....	76
1.21	Obrázková příloha.....	77
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	80
	SEZNAM PŘEHLEDŮ.....	81
	SEZNAM TABULEK.....	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	81
	SEZNAM FOTOGRAFIÍ.....	82

ÚVOD

Tato bakalářská práce je věnována opomíjené problematice bezdomoveckých párů žijících na ulici. Touto cestou bych mohla téma přiblížit širší veřejnosti, která má k lidem bez přístřeší prvotně negativní postoj. Jedná se však o velmi zásadní problém naší společnosti a týká se každého z nás. Společnost většinou akceptuje muže bezdomovce, ženy bezdomovkyně již bývají pro společnost velký rizikový faktor a je na ně nahlíženo s velkým opovržením. Žena na ulici se vymyká zažitým stereotypům, a o to víc vzbuzuje u veřejnosti negativní emoce. Bezdomovecké smíšené páry jsou na ulici v menšině. Současná politická a sociální situace v našem státě negativně nahrává zmiňovanému fenoménu a bohužel se na ulici dostává stále více jedinců bez přístřeší. Téma jsem si zvolila záměrně, protože problematika lidí bez přístřeší je náplní mé práce. Dvanáct let pracuji na Úřadu práce v Táboře, na oddělení hmotné nouze jako odborný pracovník dávek hmotné nouze, a i bezdomovci jsou mými klienty.

V teoretické části budou zmíněny a vysvětleny pojmy bezdomovectví, jeho historie a základní informace vztahující se k problematice. Dále se budu věnovat specifické situaci genderově vyvážených bezdomoveckých párů a pokusím se rozklíčovat strukturu jejich vzájemného soužití.

Praktická část je podložena kvalitativním výzkumem, jehož cílem je zmapování nabídky dostupných sociálních služeb pro páry mezi bezdomovci. Výzkum vychází z polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Při setkávání s těmito páry jsem měla možnost nahlížet na jejich vztah z pozice sociálně psychologického pohledu. Součástí výzkumu je též charakteristika vztahu jednotlivých párů, které jsou doplněny kazuistikami.

TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Bezdomovectví

Cílem této kapitoly je přiblížit pojem bezdomovectví. Hradecký a Hradecká (1996) používají pojem bezdomství, já se však budu v bakalářské práci držet zavedeného výrazu bezdomovectví. Český právní řád užívá pojmu bezdomovec v případě, že se jedná o osobu bez státní příslušnosti. Oproti tomu Hradeckí spojují tento význam s osobou, která nemá domov, nikoliv jako člověk vyloučený ze společnosti. (Hradecký, Hradecká 1996). „Bezdomovci, lidé žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání odříznutí od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory).“ Matoušek (2008, str. 30) Dle mé dosavadní práce se spíše kloním k definici Matouška, neboť popisuje problematiku v širším pojetí, a především velmi reálným způsobem. Podle Marka, Strnada a Hotovcové (2012) je bezdomovectví a jeho definice velice obtížně stanovitelná, protože pojem bezdomovec je relativně nový a jeho význam se různí.

Velké množství bezdomovců vychází z řad sociálně a společensky nepřizpůsobivých jedinců, o které se do doby předlistopadové staral stát. Byl propracovaný velice funkční systém vzdělávání, zdravotnictví, státem zajištěné a garantované bydlení, uměle vytvářená pracovní místa, každý měl nejen právo, ale i povinnost pracovat a pokud nepracoval, byl trestně stíhán. To vše bylo nastaveno takto, protože totalitní režim tento jev nepřipouštěl, a tudíž se nezabýval ani definováním pojmu. Režim té doby lidem, kteří nebyli ochotni nebo schopni se samostatně dostatečným způsobem účastnit společného života celé společnosti dával podmínky pro tzv. „řádný život“, ale přesto zmiňovaný fenomén existoval i v této době. Tito lidé se stejně potulovali a následně proti nim byla použita represe nebo přespávali po svých známých, po ubytovnách a podobně. Po tzv. „sametové revoluci“, kdy došlo k řadě změn především v sociálním a právním systému nastala situace, kdy tito lidé dosud zcela zaopatření státem, museli především vlastní aktivitou si zajistit základní potřeby, čehož však většinou nebyli schopni. Hromadně se rušily podnikové ubytovny, protože docházelo k privatizaci státních podniků a velká část, převážně mužů, přišla

o své sociální a mnohdy i rodinné zázemí. V polovině roku 1990 byl zrušen trestný čin příživnictví, který deklaroval povinnost pracovat. Všechny tyto aspekty nahrávaly tomu, aby se jedinci, kteří měli různě zpřetrhané rodinné vazby, jedinci různě společensky vyloučení z různých důvodů, se najednou ocitli na ulici bez zázemí a životních jistot. Bezdomovectví je především společenský jev, jedná se o absenci přijatelného bydlení pro společenskou normu. Definice pro pojem bezdomovectví je mnoho, ale všechny jsou si podobné svým obsahem. Bezdomovectvím se převážně označuje situace, v níž se ocitá člověk bez trvalého domova (Průdková, Novotný, 2008).

Průdková ve své knize popisuje bezdomovce především jako člověka bez domova, což pro něj znamená nemít místo, kde jsou rodiče, kde je člověk obklopen péčí a láskou, kde se učí žít v lidské společnosti, přijímá hodnoty a životní styl. Domov není jen střecha nad hlavou, mít domov znamená i to, že se máme kam vrátit a že jsou tam lidé, kteří nás mají rádi (Průdková, Novotný, 2008).

1.2 Historie bezdomovectví

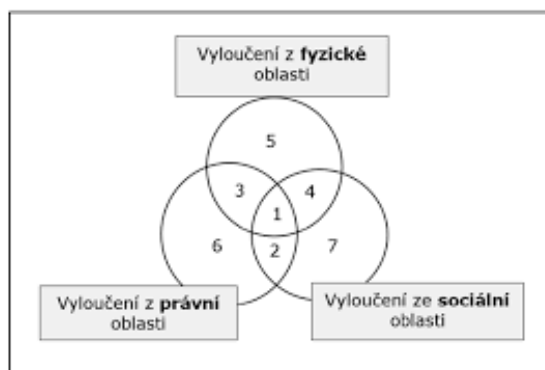
Bezdomovectví, jak je známe v dnešní době, vzniklo v důsledku průmyslové revoluce na konci 19. století. Rozvoj průmyslu umožnil velkou migraci obyvatelstva za prací, soustřeďování chudinského obyvatelstva do velkých měst a tím se zvyšoval počet lidí žijících přímo na ulici. Stát nejevil o tyto lidi žádný zájem, a proto péči převzaly církevní řády a organizace. V roce 1862 se péče o bezdomovce objevila v Říšském obecném zákoně, nejdůležitější bylo, že po několika úpravách vzniklo domovské právo, které počalo narozením, sňatkem či dobrovolným pobytem v obci. O chudého občana se musela postarat obec, z této doby pochází označení bezdomovec.

V době první republiky se rozlišovalo, kdo potřebuje státní pomoc. Státní správa měla vypracovaný systém, ale podmínky k získání titulu registrovaného žebráka byly tak náročné, že málokdo na tento titul dosáhl. Velká hospodářská krize zapříčinila rozvoj veřejného chudinství. Po roce 1948 se veřejná chudoba stala nepřípustnou, komunistický režim tuto variantu nepřipouštěl. Kdo odmítl pracovat, byl dle trestního zákona potrestán vězením za trestní čin příživnictví. Lidé s jakýmkoliv hendikepem byli zavřeni do ústavu pro tyto účely zřízenému. K velkému nárůstu lidí bez domova došlo

po pádu komunistického režimu po listopadu roku 1989. Bohužel počet osob v této sociální skupině má vzestupný charakter. O příčinách života lidí bez přístřeší se budeme zabývat v dalších kapitolách. Zde zmíníme jen okrajově např. rozpad rodiny, finanční problémy, závislosti na návykových látkách. Problematikou se zabývá ministerstvo práce a sociálních věcí. Nejaktuálnější tisková zpráva MPSV zaměřující se na počet lidí bez přístřeší je z jara 2019. Zpráva uvádí 23 830 osob bez bytu a bez střechy. Největší počet osob sledované kategorie vykazoval katastr Moravskoslezského kraje, katastr Hlavního města Prahy a katastr Jihomoravského kraje (Tisková zpráva MPSV ČR, 2019). Lze předpokládat, že v důsledku sociální, zdravotní a politické situace v minulých letech, jako jsou inflace, onemocnění Covid 19, válečné události, které měly vliv na celou sociokulturní společnost, se počet osob bez přístřeší zvýšil nad 24 000 osob.

1.3 Typologie bezdomovectví

Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci FEANTSA vytvořila typologii **bezdomovectví** a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS. Tato typologie vychází ze tří základních složek, které se vzájemně a překrývají a tím poskytují názorný přehled možností nahlížení na problematiku bezdomovectví. První složka je zastoupena **fyzickým vyloučením**. Pod tímto pojmem si představme konkrétní místo, prostředí (dům, byt aj.) Druhá složka zastupuje **sociální vyloučení**, které zahrnuje společenské styky, možnost či nemožnost soukromí. Poslední složkou je **vyloučení právní**, která zastupuje majetkové nároky, práva vlastnit či užívat (Hradecký, 2007).

Obrázek 1

Oblasti vyloučení vedoucí k bezdomovectví

Z uvedeného obrázku nám vyplývají čtyři formy osob vyloučených z bydlení:

osoby bez střechy – zahrnuje klasické bezdomovce, kteří přežívají venku (ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jeskyně, garáže, stany, vraky aut ...), jejich zevnějšek bývá neupravený, špinavý, roztrhaný, často zapáchající, nedbá o sebe, tyto osoby jsou vyloučeny ze všech tří oblastí

osoby bez bytu – v azylových domech, v domech na půli cesty, osoby v ubytovnách, ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese, osoby v ubytovnách pro imigranty, osoby před opuštěním nápravného zařízení, zdravotnického zařízení, dětského domova – jedná se o osoby bez obvyklého bydliště, které využívají soc. služby zaměřené na poskytnutí ubytování, na první pohled nemusí být zřejmé, že jde o člověka bez domova, zahrnuje jedince vyloučené z oblasti fyzické a sociální

osoby s nejistým bydlením – přechodné bydlení u příbuzných a přátel, bydlení bez právního nároku, nezákonné obsazení cizího pozemku, výpověď z bytu – opět nemusí být patrné, že jde o jedince bez domova, většinou dodržují hygienické návyky, sociální styky, zahrnuje jedince vyloučené z právní a fyzické oblasti

osoby s nevyhovujícím bydlením – osoby žijící v přelidněných bytech, ve vybydlených bytech, v provizorních stavbách a v nouzových přístřešcích, zahrnuje osoby vyloučené z právní a sociální oblasti (Hradecký, 2007)

1.4 Muž bezdomovec

Muži zaujímají v této vyloučené skupině osob početně větší část přibližně 80 %. Nejtypičtějším bezdomovcem je svobodný muž ve věku 42–54 let, (průměrný věk v ČR je 49 let), středního vzdělání s vyučením. Český statistický úřad uvádí jako příčinu života na ulici prvotně ztrátu bydlení, následuje zadluženost, nezaměstnanost a závislost na návykových látkách. Holpuch (2011) považuje jako rozhodující pro „kariéru bezdomovce“ tzv: bod návratu. V životě každého člověka je motivem pro život sebeúcta a identifikace s prostředím. Pokud se dostane na práh ulice, má jen dva směry, kterými se vydat. Prvním je tento způsob života co nejrychleji opustit a vrátit se k většinové společnosti. Druhý směr vede k přijetí bezdomovectví jako svou novou

identitu. Muže, který překročí zmíněné období bodu návratu, charakterizuje několik jevů:

- Užívání slovníku ulice (termíny somrování, fárání, hrabání, klečení, vulgarismy)
- Přijetí identity bezdomovce má vliv na vyšší sebepojetí, sebeúctu
- Přijetí vzorců chování a způsobu obživy
- Menší míra využívání sociálních služeb (zvládnou to, sám)
- Získává více možností v komunitě bezdomovců, navazuje přátelství
- Nemá snahu dostat se z ulice

Před tím, než se jedinec dostane za hranici bodu návratu, vnímá sám sebe stále jako součást většinové společnosti. Svůj pobyt na ulici pokládá pouze za přechodné období, jeho osobní postoj k bezdomovcům je spíše negativní, nechce dělat věci tak jako oni, ušpinit se. Proto využívá sociálních služeb a projevuje velkou snahu, aby na něm nebyl současný způsob života poznat např. před svými blízkými. Toto období netrvá ve většině případů déle než dva roky a zde je ještě šance na návrat k běžnému způsobu života. Snaha takového člověka vede k tomu, aby se uživil jiným způsobem, než je žebrání, vybírání odpadkových košů, kontejnerů s cílem najít věci, které by mohl ve svém způsobu života využít přímo pro svou potřebu nebo je prodat. Ve chvíli, kdy začne člověk užívat tento vzorec chování bezdomovské komunity, přichází postupně o pocit studu. Ten je nahrazován spíše hrdostí na „úlovek“. Zisk ze žebrání a žebrání samo je činností bezdomovců velmi prestižní. Jedinec, který se identifikoval s těmito hlavními způsoby obživy, praktikuje je bez původního studu, již překročil zmiňovaný bod návratu a nemá zájem o změnu způsobu života (Holpuch, 2011).

1.5 Žena bezdomovkyně

Dle Hejtmánkové (2013) z výzkumu realizovaného v rámci projektu *Zpátky ze dna: Zaostřeno na ženy*, ženy žijící na ulici velice těžko akceptují a tento termín si spojují s osobou v akutní nouzi a nejčastěji na ulici a přidávají k tomu slova jako bolest, samota, špína, zima, zoufalství. Ženy na ulici tento termín nepřijímají pro jeho

ponižující povahu. Termín, žena bez domova je pro ně přijatelnějším, než „bezdomovkyně“.

Ženy bez domova mají na pomoc institucí dvojí vhléd. Ženy, které své bezdomovectví akceptovaly a již si nepřijdou hodny pomoci institucí. Jejich situace se jim zdá bezvýchodná a v minulosti byly pro své bezdomovectví diskriminovány a toto riziko již nechtějí podstupovat. Naopak ženy, které své bezdomovectví nepřijaly a svou situaci odmítají, služby pomoci lidem v nouzi nevyužijí, protože se statusu „bezdomovkyně“ a následné diskriminaci s ní spojenou chtějí vyhnout (Hejtmánková, 2013).

Žena bez stálého přístřeší – je žena, která využívá služeb domovů na půl cesty, azylových domů, nocleháren, ale také ubytoven, pokud tato zařízení jsou v dosahu jejího pobytu. **Žena v azylovém bydlení** – jedná se o náhražku domova, střecha nad hlavou, přechodné řešení problému či úkryt. Hejtmánková dále zmiňuje, že ženské bezdomovectví je velice specifické. Ženy se snaží svou sociální situaci co nejdéle skrývat, připadají si v očích společnosti méněcenné a opovržením hodné, nesplňující přisouzenou roli, ženy, ev. matky, hospodyně pečující o domov.

Příčiny ztráty domova:

- 1.domácí a jiné formy násilí
- 2.chudoba a dluhy
- 3.traumatická změna v průběhu života jako například úmrtí dítěte či partnera
- 4.nedostatek dostupného a bezpečného bydlení
- 5.věková a genderová diskriminace na trhu práce
- 6.drogová nebo alkoholová závislost
- 7.rodinná historie sociálního vyloučení
- 8.vážné psychiatrické onemocnění (azylaky.cz)

Ženské stereotypy:

Marek, Strnad a Hotovcová uvádějí, že v bezdomoveckých komunitách často ženy „bezdomovkyně“ v nouzi vyhledávají pomoc, protože prostředí ulice skýtá daleko větší nebezpečí pro ženy než pro muže. Ženy jsou za poskytnutou pomoc i vděčnější než muži. Jsou snadným terčem pro násilníky a agresory, nejčastěji z pohledu

sexuálního napadání. Žena, která se ocitne na ulici, tak v mužích „bezdromovcích“ vyvolává ochranný pud. V některých případech mohou za tuto ochranu vyžadovat sexuální uspokojení. Pokud žena najde na ulici muže, který jí poskytuje ochranu bez nároku na protislužbu, tak z toho mnohdy vznikne přátelský vztah, který může přerůst i v trvalé partnerství. Někdy ženy tyto vztahy zneužívají ve svůj prospěch a u mužů vyvolávají pocit být potřebný (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012).

1.6 Život v páru

Rozdíly mezi bezdromovci a bezdromovkyněmi jsou značné. Ženy většinou prošly manželstvími, nějakou rodinu už měly. Zatímco muži většinou nikdy ženatí nebyli. Co mají ale podobné je například mentální nevyrovnanost a sociální nezralost. Většinou si toto nesou již z dětství. Velká část mužů není moc ochotna spolupracovat. Jsou agresivní, nepřátelští. Naopak ženy jsou v tomto ohledu svědomitější. Mají nějakou snahu o změnu. Společným znakem bývá nedůvěra v jakýkoli úspěch (Hradecká, Hradecký, 1996).

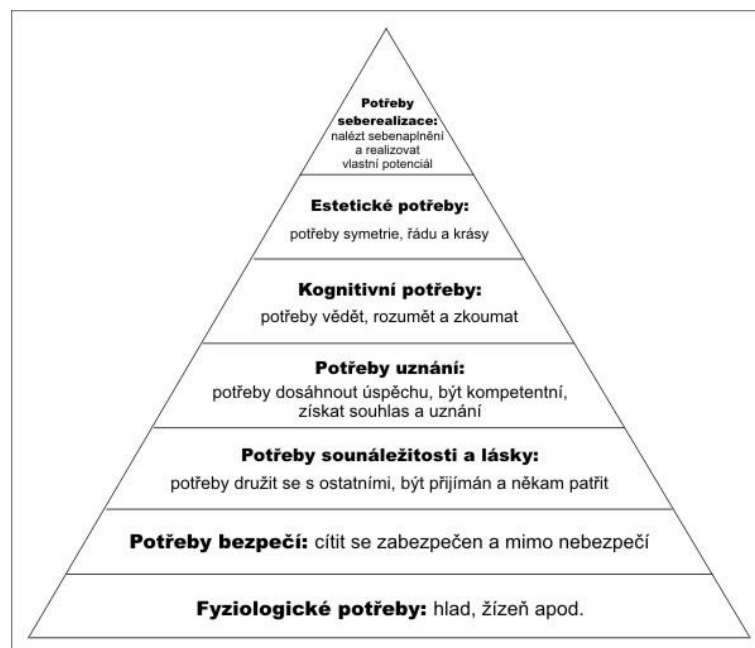
Narativní terapeut Mikulášek (2010) ve svém výzkumu pomocí rozhovorů zjišťuje, že většina žen se za své bezdromovectví stydí, snaží se ho maskovat. Svou nelehkou situaci řeší, ale zcela atypicky. Z těchto rozhovorů vyplynulo, že upřednostnily partnerský vztah nebo způsob života před péčí o dítě. Skoro všechny ženy na ulici, na rozdíl od mužů, žijí v partnerském svazku. Mladší ženy preferují krátkodobější vztahy a za své partnery si vybírají muže, kteří mají v rámci této komunity nejvyšší postavení. Starší ženy si vybírají muže, kde předpokládají, že vytvoří dlouhodobý vztah a vybudují společně stabilní zázemí.

„Mít partnera na ulici vnímají ženy jako nutnost – muž jim poskytuje ochranu a orientaci v životě na ulici, ženy také více než muži akcentují důležitost vztahu a potřebu blízkosti a sdílení. V partnerských vztazích zpravidla funguje genderové rozdělení rolí a dělba práce. Muž zajišťuje bezpečné místo k přespání, zajišťuje jídlo a peníze. Žena se stará o místo, kde přespávají, uklízí a připravuje jídlo.“ Mikulášek, 2010.

Některé ženy mají pocit, že jsou vnímány jako služky a „matračky“, ale také, že jsou pro muže motivací se o sebe začít starat. Ženy velice často zmiňují jejich potřebu vztahu. Lidé na ulici, kteří žijí ve vztahu, mají úplně jiné potřeby, než když jsou na ulici sami. Muž se musí postarat, zajistit nocleh a jídlo, žena se stará o místo, kde přebývají, vytváří tak pocit zázemí. Často právě lidé, kteří žijí v párech, mají potřebu odejít z ulice, najít si společné bydlení, někdy i založit rodinu (Mikulášek, Šivlová, 2010).

1.7 Partnerský vztah

Všechny naše sledované páry žijí v dlouhodobém vztahu. Nejedná se, kromě jednoho případu, o oficiální manželský vztah, ale stejně jako manželství vykazují tyto dlouhodobé vztahy znaky, z nichž lze čerpat data pro popis dynamiky vztahu, jeho vývoj, vztahové vazby účastníků, vzájemnou interakci. Obdobně můžeme sledovat konfliktní situace těchto vztahů, rizika soužití a uvažovat nad problematikou z hlediska psychosomatických aspektů. Lidé bez přístřeší navazují vztahy obdobně jako jiné sociální skupiny. Místem prvotního setkání je sama ulice, ale častěji specializované zařízení, například psychiatrické léčebny, charitativní organizace, úřady. Specifičnost důvodů navázání vztahu jsme zmínili již výše. Navázání vztahu a jeho následné udržování postrádá znaky romantiky. Zejména u žen bez přístřeší přináší ochranu a bezpečí v převážně mužském světě. Oproti běžnému životu většinové společnosti vyčnívají na ulici jasné strategické volby žen založené na prvotních muskulárních fyzických znacích. Motivem je zajištění prvotních biologických potřeb (Mikulášek, Šivlová, 2010).

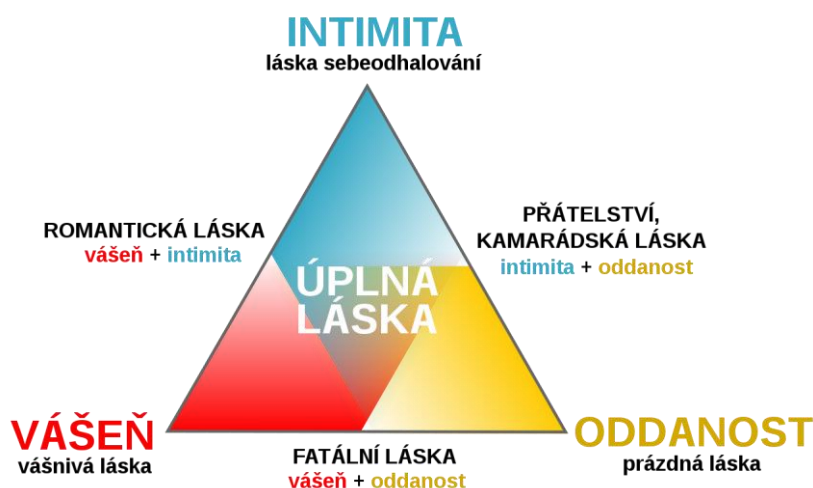
Obrázek 2

Maslowova pyramida lidských potřeb

Pokud bychom chtěli na tento partnerský vztah nahlížet z pohledu **implicitní vztahové teorie**, volili bychom mezi možnostmi **teorie osudového vztahu** a **teorií vztahového růstu**. Obě jsou založeny na volbě partnera. První z uvedených teorií preferuje vztah založený na předpokladu ideálního partnera, se kterým vše funguje hned od začátku. Pro tento vztah je důležitá vášeň. Při problémech jedinec vztah opouští a hledá jiného osudového, se kterým nebudou překážky. Druhá teorie předpokládá již od počátku neexistenci ideálního partnera, ale vzájemnou možnost postojových změn, vývoj vztahu a osobního růstu (Jirušová, 2014). Tento typ partnerského vztahu vyžaduje osobnostní a sociální zralost. V návaznosti na výše uvedenou pyramidu bychom se pohybovali na vyšších stupních a lze předpokládat, že u sledovaných párů nebude prioritou.

Pestřejší náhled na charakteristiku sledovaných párů by nám mohl poskytnout **Kirchlerův model lásky**, který zmiňuje Nakonečný (2019). Model se opírá o vzájemnou interakci mezi partnery, jejich emocionální vazby. Ve sledované sociální skupině bychom očekávali nejčastěji vztah založený na **principu egoismu**, kdy jedinec upřednostňuje bezohledně své sledované cíle nad společnými. Tento vztah bude působit chladně, nevlídně, často despoticky. S výhodnějším **principem ekvity** se lze setkat často i ve sledovaném prostředí. Účastníky tohoto vztahu bychom mohli

přirovnat k obchodním partnerům. Funguje zde jednoduché: poskytnu a výměnou dostanu. Oba ze vztahu získávají, prostředí vztahu tak není chladné v porovnání s předchozím principem. Třetím principem zmiňovaného modelu je **princip kreditu**. Kreditem tohoto vztahu je vzájemná laskavost a následné očekávané opětování. Vztah poskytuje velké emocionální vazby. Nejvyšším pak je **princip lásky**, kdy se jedinci ve vztahu cítí odpovědní za blaho svého partnera. Starost o uspokojení jeho potřeb je víceméně spontánní a nadřazena vlastním. Lze předpokládat, že tento princip ve sledovaných vztazích nenalezneme, neboť zmíněné principy jsou ve vztahu uplatňovány se sestupnou tendencí a pokud by sledované páry byly těchto emocionálních vazeb schopni, bylo by to v době začátku jejich vztahu, nikoli po letech strávených na ulici (Nakonečný, 2019).

Obrázek 3

Trojúhelník teorie lásky

Pokud bychom se s možnou nadsázkou rozhodli aplikovat na naše sledované páry Sternbergovu **Trojúhelníkovou teorii lásky** budou se i zde objevovat varianty vztahové interakce. Zmíněná teorie je založena na třech složkách partnerského vztahu, vášni, intimitě a oddanosti. **Vášeň** je motivační složka vztahu, projevuje se přitažlivostí vázanou na fyzično a sexualitu. V samotném jádru založena na pudových projevech a s ohledem na výše uvedenou pyramidu potřeb je zastoupena v jejích základech. **Intimita** je emoční složka vztahu. Jedinci společně sdílí pocity, těší se ze vzájemné blízkosti, jsou k sobě ohleduplní, snaží se navzájem porozumět. Zasahuje již vyšší úroveň potřeb. Poslední složkou této teorie je **oddanost**. Souvisí s kognitivní složkou vztahu, vede k ochotě ve vztahu pokračovat, budovat. Každá z nich je pociťována

v různé míře oběma partnery individuálně. Vývoj v jednotlivých složkách je ovlivněn vnitřními i vnějšími motivy člověka v závislosti na čase, tedy nejen věku sledované osoby, ale i na délce jeho vztahu. Sternberg uvádí 8 možností vztahové interakce v návaznosti na míru obsahovaných složek ve vztahu. Přehled nabízí následující tabulka (Zímová, 2014 a Sternberg, 1986).

Přehled 1

Zastoupení složek ve vztahu

VÁŠEŇ	INTIMITA	ODDANOST	
-	-	-	Lhostejnost
-	+	-	Náklonost
+	-	-	Zamilovanost
-	-	+	Platonická láska
+	+	-	Romantická láska
-	+	+	Věrná láska
+	-	+	Pošetilá láska
+	+	+	Dokonalá láska

Částečně srovnatelnou charakteristiku vzájemného dlouhodobého vztahu zmiňuje Plaňava (1993), který udává čtyři komponenty jako nejvýznamnější dva procesy. Prvním komponentem je **struktura vztahu**, zahrnuje rozdělení pozic jednotlivců, jejich práv, povinností a odpovědnosti vůči sobě navzájem i navenek k širšímu okolí. Druhý komponent je **intimita**. Shodně s předchozí teorií zahrnuje blízkost, sdílení, soudržnost. Plaňava (1993) k intimitě přiřazuje i eroticko-sexuální složku, obsahující významný emoční náboj vztahu. Třetí komponent je **osobní autonomie**, která vyjadřuje respekt dvojice k vzájemným individuální osobnostním rozvojem. Čtvrtým vztahovým komponentem je **hodnotová orientace a postoje**. Zahrnuje **shodný či odlišný postoj** k životním hodnotám. Odlišné postoje ve vztahu dělíme dále na **slučitelné a neslučitelné**. Významným prvkem jsou **očekávání** od soužití – **reálná**, která posilují a zkvalitňují soužití a **nereálná**, mýty a iluze s negativním vlivem na vztah. (Plaňava, 1993).

Dynamika vztahu pak procesně zahrnuje jeho proměnlivost, změnu a vývoj v čase. Výše zmiňované vztahové komponenty bývají v průběhu času narušeny a přinášejí tak **očekávané** (předpokládá se, že se stanou) či **neočekávané změny** ovlivňující vztah. Jejich dopadem jsou **krize**, kdy jedinci musí přehodnotit a pozměnit své způsoby chování. Zvládnutí krize má vliv pozitivní na udržitelnost vztahu a posílení jeho komponentů (Jirušová, 2014).

„To nejdůležitější, co já říkám, to obvykle nejsou slova, ale to, co dělám a co má pro druhého určitý hodnotový důsledek.“ (Křivohlavý, 1988, str. 103). Často slýchaná věta o důležitosti komunikace ve vztahu se stává pomalu zaklínadlem vztahových poradců. **Komunikace je procesem**, provázející vztah od počátku do jeho konce. Bez komunikace by žádný vztah nebyl, nedocházelo by k interakci. Komunikační procesy mezilidské vztahy vytvářejí. V párovém soužití má větší důležitost **nonverbální** forma komunikace, zahrnující vzdálenost, dotyky, pohyby, gesta, výraz. Často zahrnuje „tajnou“ vzájemnou komunikaci partnerů upevňující intimitu vztahu s důsledkem na všechny další složky či komponenty. Dalším způsobem je komunikace prostřednictvím **verbální formy** na různých úrovních od osobní, po společenskou. Samostatným tématem by mohla být kapitola o komunikačních stylech a komunikačních kanálech, což ale není předmětem této bakalářské práce.

1.8 Zdravotní stav lidí bez přístřeší

V praktické části se kromě jiného dostáváme k otázce lékařského ošetření pro lidi bez přístřeší. Proto zde uvedeme pouze částečný náhled k této problematice. Člověk z jiné sociální skupiny s příchodem nemoci obvykle navštíví svého obvodního lékaře, který ho v případě potřeby odešle na specializované oddělení v lékařském zařízení. Mezi osobami bez přístřeší je toto řešení v podstatě nerealizovatelné. Důvodů je samozřejmě několik a jako první na řadě se staví absence zdravotního pojištění, absence osobních dokladů a z toho vyplývajících dluhů na zdravotním pojištění. Druhým nejčastějším důvodem je skutečnost, že tito lidé nemají registraci u žádného obvodního lékaře. Bezdomovci pak ani možnost ošetření z těchto důvodů vyhledávat nebudou.

V sousedních zemích existuje tzv. „terénní lékařství“, lékař, který cíleně vyhledává v terénu (na ulici) potřebné a poskytuje jim základní zdravotní péči. V České republice se pouliční medicíně, tedy tzv. terénnímu lékařství“ účelově věnuje **Armáda spásy**.

„Dokud lidé žijí venku na našich ulicích, na nábřežích řek a v opuštěných budovách, pouliční medicína bude poskytovat přístup ke zdravotní péči, která odpovídá jejich specifickým potřebám.“ www.armadaspasy.cz Pouliční medicína Armády spásy má své principy o poskytování zdravotní péče potřebným. Uvedeme některé z nich.

Základní principy pouliční medicíny

- Pouliční medicína se specializuje na osoby bez přístřeší.
- Jsou v ulicích kontaktováni za tímto účelem.
- Všichni jsou si rovnocenní, je vyloučena jakákoli diskriminace.
- Nikdo není obviňován za svou situaci.
- Ošetřovaní mají právo službu odmítnout.
- Všechna ošetření jsou provedena se souhlasem ošetřovaného, toto může být porušeno pouze v případě, že ošetřovaný nebo jiná osoba ohrožena na životě.
- Ošetření je přizpůsobeno reálným životním podmínkám ošetřovaného.
- Ošetření na ulici zachovává co nejvyšší standard poskytované péče (armadaspasy.cz).

V následující kapitole o možnostech pomoci lidem bez domova Armádu spásy nezmiňujeme z důvodů, že tato služba není dostupná ve sledovaném regionu.

1.9 Pomoc pro lidi bez domova

Pro veřejnost by bylo možným řešením prvotní situace, která vede k životu na ulici, čerpání příspěvků sociálních služeb. Většina bezdomovců ale nemá v pořádku osobní doklady, bez nichž není možné sociální dávky nárokovat. Pokud ještě vůbec osoba bez přístřeší osobní doklady vlastní, pak mívají propadlou platnost, uvedenou nesprávnou např. neexistující adresu apod. Pomoc pro tyto občany lze najít cestou podporovanou státní správou v azylových domech či u terénních sociálních pracovníků, kteří vyhledávají případy přímo v ulicích měst a jejich okolí. Podle zákona č. 83/1990

Sb. (§306 občanský zákoník přijatého již 27. března 1990) jsou zakládána občanská sdružení, nadace se zaměřením na sociální pomoc.

Alternativní pomoc na řešení naléhavé životní situace může osoba využít v centru krizové intervence, která jsou zřizována ve velkých městech většinou krajského typu. Krizová centra jsou dostupná bez předchozího objednání a bez nutnosti doporučení a nejčastěji na ně navazuje odborná psychologická, psychiatrická či socioterapeutická pomoc s následnou péčí. Obdobnou péči zajišťuje telekomunikační služba – linka bezpečí. V návaznosti na prvotní pomoc řešení krizové situace je sociální služba denní stacionáře – zařízení, která poskytují specializovaný program pro dlouhodobě duševně nemocné, a to jak během terapie v akutním stadiu nemoci, tak i během následné rehabilitace, pacient dochází do zařízení obdobně jako do zaměstnání nebo do školy. V péči mají převážně klienty, kteří se o sebe nemohou postarat. Většinou není v jejich blízkosti funkční rodina (Hradecký, 1996).

Po roce 1989 zahájilo činnost množství občanských iniciativ, které se orientovaly na pomoc v širokém spektru sociální péče.

Svépomoc a vzájemná pomoc členů – specializuje se převážně na sdružení občanů se zdravotním postižením určitého typu nebo ve sdružení seniorů

Solidarita mezi rodinami – nejčastějšími účastníky jsou rodiny s dětmi s určitým zdravotním postižením nebo početné rodiny

Dobročinnost – sociální podporu poskytuje církevní nebo občanská alternativa

Nadační pomoc – jedná se o nepřímou pomoc a podporu, která pak shromažďuje finanční prostředky na podporu zvoleným směrem (Hartl, Hartlová, 2000)

Od roku 1990 se objevuje potřeba řešit společenská témata na sociální úrovni. Jev, který se před rokem 1989 v tehdejší společnosti vyskytoval jen minimálně. Pod záštitou charitativních, křesťanských, misijních a jiných organizací začaly vznikat ubytovny a azylové domy. Největším problémem bylo a stále je financování. Část finančních prostředků pokrývaly dotace státního rozpočtu, byla však nutnost vyhledávat sponzory a jiné možnosti získávání finančních prostředků na pokrytí chodu těchto zařízení. Azylové domy vznikají převážně podle potřeby z iniciativy neziskových organizací. Klientelu netvoří jen osoby bez domova, ale i jedinci, kteří se vlivem nepříznivé životní situace ocitli v dočasné nouzi. Péči o tyto klienty vykonávají dobrovolníci, psychologové a školení sociální pracovníci. Lidé bez domova mají

k některým sociálním službám těžší přístup, protože nesplňují prvotní požadavky a kritéria, nutná k zařazení mezi uživatele poskytované služby.

Speciální péči o osoby bez domova se věnuje v celosvětovém nebo evropském měřítku mnoho nevládních institucí. Dále zmíníme jen služby či organizace, které jsou dostupné v blízkosti sledovaného regionu – města Tábor.

- **ADRA** – charitativní organizace adventistické církve, jedná se o občanské sdružení sídlící v Praze. V České republice má jedenáct poboček, žádná z nich se však nevyskytuje přímo ve městě Táboře, nejbližší dobrovolnické centrum je v Českých Budějovicích. Pro potřeby lidí bez domova je jednou ze služeb sociální šatník (adra.cz).
- **Arcidiecézní charita** se sídlem v Praze, která má mnoho poboček. Jednou z jejích specializovaných sociálních služeb je komplexní nabídka služby pro podporu lidí bez domova (praha.charita.cz). Přímo ve městě Táboře doplňuje velkou část sociálních služeb pro potřeby lidí v nepříznivé životní situaci a lidí bez domova Charita Tábor (tabor.charita.cz).
- **Noclehárna – G-centrum Tábor** –středisko zaměřuje své služby na pomoc mužům bez přístřeší, pro důstojné uspokojení základních lidských potřeb a v případě zájmu také poskytnutí základních informací o sociálních službách, které by mohly pomoci s řešením jejich situace (azylaky.cz/nocleharny).
- **FEANTSA** – evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci. Organizace je zaměřena speciálně na služby a pomoc lidem bez domova, a to ve většině států evropské unie. Napomáhá sehnat nové bydlení, zaměstnání a poskytuje pomoc v orientaci dostupných sociálních služeb. V České republice jsou jejími členy organizace Naděje, město Praha a Asociace poskytovatelů sociální péče v ČR, z nichž poslední zmíněná má sídlo v Táboře.

FEANTSA pracuje na ukončení bezdomovectví:

- Neúnavně se zapojuje do dialogu s evropskými orgány a vládami za účelem podpory rozvoje účinných opatření, které povedou k ukončení bezdomovectví.
- Provádí výzkumy a šetření s účelem podpory lepšího pochopení a řešení problému bezdomovectví.

- Cílem zlepšení politiky a postupů řešících bezdomovectví mezi členskými organizacemi FEANTSA a příslušnými zúčastněnými stranami.
- Zvyšuje povědomí veřejnosti o složitosti bezdomovectví a z toho plynoucích problémů.

Obrázek 4

Mapa členských států organizace FEANTSA

1.10 Legislativa

Pozice sociálního pracovníka a poskytovatele sociálních služeb je podložena zákonnými prostředky stanovující, komu, za jakých podmínek a v jakém rozsahu, budou tyto služby poskytnuty. Níže uvádím nejčastěji užívané zákony spojené s problematikou bezdomovectví.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách – upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a dále upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, u poskytovatelů zdravotních služeb, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních. V § 61,63 a 69 zmiňuje „**osoby bez přístřeší**“ a v § 57 „**osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení**“.

Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi – upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi,

prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi, protože každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.

Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu – stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Dále upravuje způsob posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního minima nebo existenčního minima. Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení; poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy.

Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení – tento zákon zaručuje všem občanům právo na sociální zabezpečení. Dávky sociálního zabezpečení poskytuje stát a nepodléhají dani.

Zákon č. 40/1993 Sb.- o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, § 3 definuje **bezdomovce** jako osobu bez státního občanství.

Zákon č. 133/2000 Sb.- o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), § 10 nahlíží na **bezdomovce** jako na osoby, jejich místem trvalého pobytu je ohlašovna, v jejímž územním obvodu se občan narodil, popřípadě, v jejímž územním obvodu byl občanovi trvalý pobyt úředně zrušen.

1.11 Sociální služby města Tábor

Následující kapitola popíše možnosti, které mohou lidé bez domova využít přímo na území města Tábor. Zároveň zde zmíníme konkrétní nabídku služeb organizací, které sídlí ve městě, bez nutnosti použití dopravy. Velkou část nabízených služeb zajišťují tyto organizace: Město Tábor – Odbor sociálních služeb, Charita Tábor, Oblastní spolek Českého červeného kříže Tábor.

Téma sociálních služeb je velmi rozsáhlé a orientované na různé uživatele. Proto zde uvedeme pouze stručný přehled těchto služeb, které jsou cílené na respondenty výzkumu, tedy bezdomovecké páry. Máme tím na mysli služby, které nebudou narušovat soudržnost dvojice. Ve městě Táboře je pouze azylový dům

pro ženy a noclehárna, která je určena výhradně mužům. Společná sociální služba pro obě pohlaví je Charita Tábor.

1.11.1 Charita Tábor

Jako církevní charitativní organizace poskytuje sociální služby velkého rozsahu. Zmíníme zde jen ty, které se mohou týkat klientů v kategorii „bez domova“ a k tomu přidružené jevy jako jsou závislosti na návykových látkách aj.

Auritus – centrum adiktologických služeb – poskytuje adiktologické služby osobám závislým na návykových látkách, osobám ohroženým závislostí a v neposlední řadě i osobám s ostatními závislostmi a jejich blízkým. Cílem centra Auritus je vytvoření bezpečného útočiště, kde klienti naleznou potřebnou pomoc a podporu při řešení svých problémů, snížit možné zdravotní a sociální dopady z tohoto způsobu života a pomoci při hledání cesty k životu bez závislostí. Auritus cílí své služby na oblast uživatelů návykových látek, experimentátorů s návykovou látkou a hráčům.

Přehled 2

Adiktologické služby centra Auritus

Poradenské centrum Auritus	• Ambulantní léčbu • Program následné péče • Nízkoprahové služby (hygiena, potraviny, ošacení, výměnný program) • Zprostředkování léčby • Zprostředkování substituční léčby • Terénní práce (vyhledávání a sběr použitých injekčních stříkaček) • Alternativní trestní opatření
Street program Auritus	• Snížení výskytu infekčních nemocí – HIV, HCV, HBV, syfilis • Snížení počtu úmrtí v důsledku předávkování • Předcházení kriminalitě • Motivace uživatele návykových látek ke změně životního stylu směrem k abstinenci • Učení uživatele drog "bezpečnějšímu" užívání a zásadám bezpečného sexu • Motivace uživatelů k výměně použitého injekčního materiálu nebo jeho bezpečné likvidaci • Udržování nejvíce exponovaných míst na otevřené drogové scéně v čistotě (sběr odhozených použitých stříkaček a jejich bezpečná likvidace) • Navazování důvěry a motivování klientů ke kontaktu se službami pro uživatele drog

	• Motivace k přechodu do služeb Kontaktního centra a tím možnost využité většího spektra služeb
Následná péče Auritus	• Motivační trénink • Krizová intervence • Poradenství a terapeutická práce pro rodiče, ale i celé rodiny
Resocializační program Auritus	• Kontaktování uvězněných klientů a obecně prospěšné práce • Práce ve známém prostředí • Pomoc při kontaktu s úřady (PMS, ÚP, odbor sociálních věcí...) • Pomoc při zařizování dokladů, dávek, psaní životopisu • Poradenství při řešení problému s užíváním návykových látek
Probační program Auritus	• Alternativy trestního opatření • Zamezení dalšího nezákonného chování Náhled na problém zneužívání návykových látek, změně životního stylu, která povede k abstinenci od všech drog • Osvojení si základních sociálních dovedností Urovnání vztahů mezi klientem a poškozeným Urovnání vztahů v rodině Stabilizaci v rovině sociálního fungování. • Korespondenční služba • Poradenství, doléčování • Sociální práce • Předběžná dohoda o ambulantní léčbě

Následuje **terénní program Tábor**

cílovou skupinou tohoto programu jsou osoby bez přístřeší a nepříznivé životní situaci. Pracovníci vyhledávají a přímo kontaktují tyto osoby, nabízejí bezplatně anonymní pomoc a podporu jako nízkoprahová služba v přirozeném prostředí cílové skupiny. V rámci terénního programu jsou poskytovány tyto konkrétní služby:

- základní a odborné sociální poradenství
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, s úřady a jinými službami
- podpora při prosazování práv a zájmů uživatelů, při obstarávání osobních záležitostí
- podpora při získávání či znovunabytí sociálních kompetencí
- potravinová podpora dle možností služby
- krizový šatník

Pod tuto charitativní organizaci dále patří **Občanská poradna** – poradenské centrum, které nabízí poradenství a pomoc v širokém spektru sociálních a právních vztahů.

Další službou této charitativní organizace je **Noclehárna Tábor**, bezpečné místo k přespaní, které je celoročně otevřeno pro mužskou část sledované skupiny. V případě

zájmu poskytují i doplňkové poradenské služby, navádějící ke zlepšení nepříznivé životní situace (tabor.charita.cz).

1.11.2 Město Tábor, odbor sociálních služeb

Oddělení sociální práce a pomoci Zde najdou pomoc společensky nepřízpůsobivé osoby, osoby, které byly propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody. Oddělení zajišťuje činnost sociálního kurátora, romského poradce a terénního pracovníka. Zajišťují protidrogovou prevenci a vykonávají činnost protidrogového koordinátora. Navštěvují osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a ve vyšetřovací vazbě.

Terénní pracovník – jeho náplní práce je analyzovat a řešit sociálních situací klientů, pomoc a poradenství podle aktuální situace a potřeb klientů, depistážní činnost, dluhové poradenství, spolupracuje s dostupnými sociálními službami, pomáhá řešit problémy ohledně bydlení a ubytování. Řeší docházku nezletilých dětí do mateřských a základních škol apod. Dále zajišťuje provoz klubovny s volnočasovými aktivitami pro děti ze sociálně vyloučené lokality v Táboře.

Protidrogový koordinátor – pracuje s klienty, kteří se potýkají s problémy s drogami a taktéž spolupracuje s jejich rodinami. Nabízí pomoc takto ohroženým skupinám osob. Aktivně pomáhá při řešení sociálně-patologických jevů. Poskytuje poradenství a konzultační činnost.

Romský poradce – primárně poskytuje poradenství a konzultační činnost v romské a národnostní otázce. Pomáhá řešit sociální problémy, možnosti zaměstnanosti, vzdělávání a největší měrou přispívá ke zdárné komunikaci se státními organizacemi, institucemi apod. Spolupracuje s organizacemi, jejichž náplň činností se týká života romské komunity a dalších menšin.

Sociální práce – zde se poskytuje bezplatné základní sociální poradenství. Toto poradenství je o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení. Poskytuje základní, ale i odborné sociální poradenství pro zdravotně postižené, rodiny s dětmi, cizince, osoby v hmotné nouzi a seniory. Poskytuje terénní sociální práci pro výše uvedené cílové skupiny. Další náplní práce je koordinace

poskytování sociálních služeb. Jejich realizace, výkon sociální i terénní práce poté vede k sociálnímu začleňování cílových osob na území správního celku.

Veřejný opatrovník – vykonává činnosti spojené s výkonem funkce veřejného opatrovníka v případě, že bylo město do této funkce soudem ustanoveno. Provádí sociální šetření vyžádaná příslušným soudem ve věci nalezení možné osoby vhodné ustanovení do funkce opatrovníka osoby omezené ve svéprávnosti.

1.12 Oblastní spolek Českého červeného kříže Tábor

Oblastní spolek ČČK je pobočný spolek státem uznané národní společnosti ČČK (ve smyslu mezinárodního práva) s určenou územní působností. Působí zejména v oblasti humanitární, sociální, zdravotní a zdravotně-výchovné. Naplňování poslání a plnění úkolů ČČK je všeobecně prospěšnou činností. ČČK je součástí Mezinárodního Červeného kříže a řídí se Základními principy ČK&ČP.

Ošacovací a humanitární středisko ČČK

Sběr a výdej okamžité materiální pomoci na pomoc sociálně potřebným občanům. Výdejní místo je pro potřebné otevřeno vždy v pondělí a ve středu od 8 do 15 hodin na adrese tř. Kpt. Jaroše. Středisko cílí své služby na bezdomovce, samoživitele, propuštěné osoby z výkonu trestu apod. Jako ostatní sběrná střediska se i v Táboře potýkají s problémem kvality dodaných materiálních věcí. Mnohdy sem lidé odkládají věci, které s humanitární pomocí nesouvisí (staré nepoužitelné věci a oblečení, roztrhané, špinavé, poničené). Po potřeby humanitární organizace shromažďují v daném místě převážně čisté a nepoškozené oblečení, které je nositelné v současné době, dále obuv a lůžkoviny. Poptávka je především o bavlněné spodní prádlo (ccktabor.cz).

Kapitola zmapovala současnou nabídku sociálních služeb v Táboře. Vyčítá služby, které jsou dostupné pro sledované páry a které jim umožní zůstat spolu, nerozděluje je. V jiných městech ČR a některých evropských zemích existuje specializovaná služba pro bezdomovecké páry. Záměrem zmapování dostupné nabídky je ověření, zda naše sledované páry těchto možností využívají a zda by byl z jejich

strany zájem o rozšíření této nabídky a jakým směrem by měla být změna zaměřena. O které konkrétní služby by měli naši respondenti zájem se dozvíme z výsledků výzkumu v praktické části.

PRAKTICKÁ ČÁST

1.13 Cíl výzkumného šetření

Cílem praktické části bakalářské práce je porovnání nabídky, dostupnosti a využití sociálních služeb ve městě Táboře pro bezdomovecké páry a objasnění pozitiv a negativ partnerského soužití těchto párů.

1.14 Hlavní výzkumný problém

Jakým způsobem je založen a jak funguje dlouhodobý vztah bezdomoveckých párů. Mají tito lidé potřebu něco na své sociální situaci měnit?

1.15 Dílčí výzkumné otázky

DVO 1. Je život v páru pro existenci na ulici jednodušší? Jedná se o přijatý životní styl člověka bez domova, nebo okolnosti zapříčinily jejich pád a oni se neumí vrátit zpět do společnosti?

DVO 2. Jaké sociální služby ve městě Táboře a v jaké míře jsou bezdomoveckými páry využívány?

1.16 Metodika výzkumného postupu

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění, založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“(Hendl, 2005, str.50).

Zvolila jsem kvalitativní metodologický výzkum, který umožňuje osobní sociální interakci a k dané problematice se mi jevil jako nejlepší možnost pro získání potřebných dat. Při osobním setkání s respondenty bylo využito polostrukturovaného

rozhovoru. Na jeho základě jsem následně vytvářela kazuistiky dotazovaných párů a schémata dynamiky a vývoje jejich vztahu.

Při analýze dat jsem kombinovala metodu pozorování (zaměřenou na pochopení problému sledované subkultury) a metodu audiozáznamu polostrukturovaného rozhovoru, který jsem následně přepsala do písemné podoby (Hendl, 2005).

1.17 Realizace výzkumného šetření

Téma sociální pomoc bezdomovcům je mi velmi blízká, protože se týká mé pracovní náplně na Úřadu práce, oddělení hmotné nouze ve městě Táboře. Přicházím s těmito lidmi často do osobního kontaktu, a v určitém směru mám možnost nahlédnout do jejich životů. Studium oboru sociální pedagogiky můj zájem o podporu či pomoc těmto klientům sociálních služeb ještě rozvinulo. Zároveň mě přivedlo k tématu bakalářské práce se zaměřením na páry z řad bezdomovců. Jejich život je v některých ohledech lehčí, jindy těžší než život bezdomovce jednotlivce. Zajímala jsem se tedy nejen o samotné sociální služby, které mohou využívat, ale i o osobní a vztahové poměry, který jejich život obnáší. Samotné výzkumné šetření jsem realizovala využitím polo strukturovaného rozhovoru, od kterého jsem očekávala dostatečné podklady, které povedou k výsledku šetření.

1.17.1 Realizace rozhovorů

Celkem bylo osloveno šest párů, 12 respondentů, všichni s rozhovory souhlasili. Jedná se o mé klienty, kteří pobírají dávky hmotné nouze. S některými se znám více než deset let, a to zvyšovalo ochotu a vstřícnost do výzkumu vstoupit. Za poskytnutí rozhovoru jim byly nabídnuty cigarety z vlastního zdroje, což zvyšovalo ochotu vypovídat. Respondenti, kteří vypovídali, byli slušní a vstřícní.

Etická pravidla, která jsou stanovená pro kvalitativní výzkum jsem dodržela. Všem respondentům jsem vysvětlila důvod rozhovorů, sdělila jsem jim, že rozhovory budu nahrávat na mobilní telefon a po přepsání je smažu. Byli informováni, že jejich

výpovědi budou použity pouze pro potřeby mé bakalářské práce a budou anonymní. Dále měli právo kdykoliv z výzkumu odstoupit.

Rozhovory se uskutečnily v kanceláři hmotné nouze na Úřadu práce v Táboře po úředních hodinách. Průměrná délka rozhovorů byla půl hodiny. Důvodem délky rozhovoru je fakt, že respondenti, kteří jsou více méně permanentně pod vlivem návykových látek nejsou schopni déle udržet pozornost. Rozhovory byly uskutečněné s oběma dohromady, vzájemně se doplňovali.

Výzkum byl proveden kvalitativní formou pomocí polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Celý výzkum jsem doplnila kazuistikami.

Otázky pro rozhovory

1. Jak jste se seznámili a jak dlouho jste spolu?
2. Jak jste se dostali na ulici, co bylo příčinou?
3. Proč jste spolu, co vám vztah přináší?
4. Chtěli byste se z bezdomovectví vymanit, odejít z ulice?
5. Víte, jaké sociální služby jsou pro vás dostupné a na koho se máte obrátit v případě potřeby?
6. Chybí vám nějaká sociální služba ve městě Táboře?
7. Využívali byste služeb terénní sanitky, terénního lékaře?

1.18 Výsledky výzkumu

Již na počátku, při prvních domluvených schůzkách s páry se projevila na straně respondentů nedochvilnost, nespolehlivost a neposlední řadě i vliv návykových látek. Mnohdy byli ochotni odpovídat, ale nedrželi se tématu. Rozhovory jsem si zaznamenávala na mobilní telefon. Následně jsem rozhovory převedla do psané podoby a zvukové záznamy na přání respondentů smazala. Pro větší autenticitu byl přepis rozhovorů ponechán včetně místního slangu a nespisovných slov. Snažila jsem se, aby nedošlo ke zkreslení dat, někdy bylo nutné rozhovor opakovat v jiný den.

Rozhovory jsem dále zpracovala na kazuistiky jednotlivých párů, ve kterých jsem získaná data třídila na osobní a poté párové, tak aby poskytly náhled na společný život daného bezdomoveckého páru z různých pohledů. Sledovala jsem dynamiku

vztahu, socializaci páru v komunitě bezdomovců, jeho finanční a zdravotní zátěž, jejich pohled na budoucnost aj.

Celkové shrnutí hlavního výzkumného problému je u každého vztahu zpracováno v charakteristice vztahu. Charakteristika vztahu v našem případě vychází ze třech vztahových teorií, které jsou zmiňovány v teoretické části práce (str. 18). První je Implicitní vztahová teorie, druhou je Trojúhelníková teorie lásky a třetí je Kirchnerův model lásky. Charakteristika vztahů obsahuje popisnou část a pro snazší přehlednost i tabulkovou část.

1.18.1 Pár č. 1 Marcela a Martin

1.18.1.1 Kazuistika

Marcela a Martin – délka současného vztahu 20 let

Marcela:

Věk 46 let, z toho 20 let na ulici.

Rodinný stav – svobodná.

Dosažené vzdělání – vyučena na odborném učilišti jako kuchařka.

Pracovní zkušenosti – nahodilé dělnické profese a v mládí nucená prostituce.

Příčina bezdomovectví – drogy a psychické problémy.

Zdravotní stav – úměrný životu s drogou a na ulici.

Rodinná anamnéza:

Marcela žila v úplné rodině do svých patnácti let. Poté se rodiče rozvedli. Marcela to nesla velice těžce, celou situaci stěžoval fakt, že Marcela prožívala bouřlivou pubertu. Utíkala z domova, dělala naschvály. Nikdy se s rozpadem rodiny nesmířila. Vycestovala do zahraničí, kde byla zavlčena gangem, který se zabýval obchodem s bílým masem a nutil jí k prostituci. Zde začala brát drogy. Takto žila několik let, než se jí podařilo utéct a vrátila se zpět k rodině. Konflikty s matkou se stupňovaly a Marcela se rozhodla pro život na ulici. Přetrhala veškeré rodinné vazby.

Sociální anamnéza:

Marcela se vyučila na odborném učilišti jako kuchařka. Po vyučení sice nastoupila do restaurace jako kuchařka, ale díky stálým konfliktům s matkou, častým absencím v zaměstnání dostala výpověď. Rozhodla se, že zkusí pracovat v zahraničí, daleko od své matky. Po návratu ze zahraničí, když zjistila, že život s matkou není možný, odešla a dvacet let žije na ulici. Osm let se svým partnerem přebývá celoročně ve stanu na okraji lesa, na periferii města Tábora. Částečné zázemí mají v centru pro lidi ohrožené drogou, kam si chodí vyprat prádlo, umýt se.

Zdravotní stav:

Marcela trpí psychickými problémy, které se datují pobytem v zahraničí z důvodů nucené prostituce. Díky aplikaci drog má problémy se žilami.

Martin

Věk 41 let, z toho 20 let na ulici

Rodinný stav – rozvedený, jedno dítě, které je umístěné v pěstounské péči

Dosažené vzdělání – střední s maturitou

Pracovní zkušenosti – dělnické profese, krátkodobě.

Příčina bezdomovectví – drogy.

Zdravotní stav – cukrovka, psychické

Rodinná anamnéza:

Martin od narození žil v neúplné rodině s matkou a starším bratrem. Matka byla alkoholička. Otec bydlel v jiném městě a se synem se stýkal minimálně. Neúplná rodina a obzvláště alkoholismus matky i staršího bratra, měl na výchovu klienta neblahý vliv. Matka se na výchově svého syna podílela sporadicky, přesto byl díky své přirozené inteligenci nadějný student se zájmem o astrologii. V době puberty se upínal spíše k prarodičům, a to zejména k babičce, která se snažila suplovat roli matky, což se jí i částečně dařilo. Klient díky tomu vystudoval střední školu s maturitou. Se starším bratrem měl velmi komplikovaný vztah, protože i on holdoval, stejně jako matka alkoholu, a později i drogám. Klient se domníval, že on nikdy návykovým látkám nepodlehne. Opak se stal pravdou, po náhlé smrti babičky a pod vlivem nešťastné lásky sáhl nejprve po alkoholu. Dávky alkoholu začaly být časem nedostačující a také ho finančně dost vyčerpávaly, a tak sáhl nejdříve po marihuaně, později po pervitinu. Pervitin se stal jeho dennodenním průvodcem na cestě na ulici. Matka se přestala o syna zajímat úplně, starší bratr se přestěhoval do Prahy a přerušil s rodinnou veškeré vazby. Ve dvaceti letech se Martin ocitl na ulici s počínající závislostí na pervitinu.

Sociální anamnéza:

Klient sice dostudoval, ale prakticky nikdy nenastoupil do řádného zaměstnání. Začal žít v různých squatech v okolí Tábora. Peníze na drogy si opatřuje různými cestami. Loví drobné mince na magnetickou udičku z kašny na náměstí, somruje a žebrá o drobné v parku u nádraží. Mívá konflikty s městskou i státní policií za různé přestupky vůči společnosti. Již několik let pobírá dávky hmotné nouze, podílí se na veřejné službě. Dvacet let žije na ulici. Osm let se svojí partnerkou přebývá celoročně ve stanu na okraji lesa na periferii města Tábora. Stan je poblíž chatové kolonie a lidé z okolních chat si na jejich sousedství již zvykli a často od nich dostávají výpěstky ze zahrad a mají spolu celkem přátelské vztahy. Částečné zázemí mají v centru pro lidi ohrožené drogou.

Zdravotní anamnéza:

Klient je závislý na pervitinu a alkoholu. Denně vypije 4 litry krabicového vína a poté si aplikuje nitrožilně drogu. Vzhledem k jeho věku a aplikaci drogy po dobu přibližně dvaceti let mívá časté výpadky paměti, třes rukou a intenzivní změny nálad.

Současný stav:

V páru žijí celých 20 let, co jsou na ulici. Posledních osm let žijí na stejném místě celoročně ve stanu na okraji lesa, za městem. Okolí jejich stanu je bezvadně uklizené, mají tam vyrobené sezení, ohniště. Marcela, která miluje zahradničení, má udělané záhonky, kde pěstuje květiny, ale převážně zeleninu, kterou poté využije v kuchyni. Hygienu si obstarávají v centru prevence, kam oba docházejí a mají své sociální zázemí. Oba jsou na dávkách hmotné nouze. Prostřednictvím veřejné služby – chodí společně s ostatními bezdomovci uklízet veřejné prostory města Tábora a přilehlých lokalit, a tím si navyšují měsíční částku živobytí. Společně hospodaří, mají společné finanční prostředky. Na úřady, do centra prevence, za obživou chodí stále spolu. Jak říkají, jsou na sobě závislí. Ona v mládí prožila nelehké období, kdy byla odvezena do Německa, kde musela pracovat jako prostitutka. Pracovala zde nedobrovolně a velice jí to psychicky poznamenalo. Psychické problémy má dosud a partner jí v tomto velice pomáhá, proto jsou stále spolu, všude se doprovází. Oba jsou závislí na tvrdých drogách a nedělají si iluze, že by se dožili vyššího věku, otázky kolem stáří a nemocí vůbec neřeší. Tento bezdomovecký pár se vymyká tím, že nemá potřebu na veřejnosti na sebe přehnaně upozorňovat. Nehádají se na veřejnosti, nenapadají se fyzicky, používají sice vůči sobě vulgární slova, ale to už tak nějak patří do jejich slovníku.

Výhled do budoucnosti:

Budoucnost vůbec neřeší, nehodlají nic měnit na svém životním stylu. Dále budou bydlet celoročně ve stanu. Nyní je jim přes čtyřicet let, což při svém životním stylu a dvaceti letům na ulici považují za úspěch, že se vůbec takového věku dožili.

1.18.1.2 Charakteristika vztahu

Marta a Martin tvoří stabilní pár již dvacet let. Oba mají snahu svůj vztah udržovat. Tento pár se k sobě navzájem chová velmi laskavě, přívětivě. Z pohledu Kirchlerova modelu je u tohoto páru uplatňován princip kreditu. Marcela je díky své sociální fobii z minulosti na Martinovi emočně závislá, je jediný, koho si pustí blíže. Martin si je této skutečnosti vědom, a snaží se Marcelu chránit a poskytovat stabilní prostředí. Oba pečují o svůj stanový domov a jeho okolí, aby bylo příjemné a poskytovalo zázemí. Z pohledu Trojúhelníkové teorie lásky jsou v tomto vztahu výrazně uplatňovány složky intimity a oddanosti, což odpovídá tzv. věrné lásce.

Struktura vztahu	Martin je dominantní osobou tohoto vztahu.
Intimita	Na obou je vidět vzájemná touha po blízkosti a soudržnosti. Emocionální složky se snaží převážně Marcela skrývat, Martin již méně.
Osobní autonomie	Martin si je vědom své důležitosti pro Marcelu, role ochránce ho naplňuje.
Hodnoty a postoje	Oba se víceméně shodují ve svých postojích.
Dynamika vztahu	Tento vztah je velmi stabilní, málo vykazuje známky změn a následných krizí. Vztah je založen především na klidu a ochraně před vnějšími vlivy společnosti.
Komunikace	Mluvčím tohoto vztahu je převážně Martin, skrze něj je realizována interakce s okolím. Marcela uplatňuje spíše neverbální formy komunikace.
Kirchlerův model	Princip kreditu
Trojúhelníková teorie lásky	Věrná láska
Implicitní vztahová teorie	Vztahový růst

1.18.2 Pár č. 2 Aneta a Ondřej

1.18.2.1 Kazuistika

Aneta a Ondřej-délka současného vztahu 2 roky.

Aneta:

Věk 23 let, z toho pět let na ulici.

Rodinný stav – svobodná.

Dosažené vzdělání – základní.

Pracovní zkušenosti – příležitostné pomocné práce, např. v kuchyni.

Příčina bezdomovectví – drogy.

Zdravotní stav – hepatitida typu C.

Rodinná anamnéza:

Aneta žila od útlého věku u prarodičů, protože její matka žije již několik let na ulici a prarodiče nechtěli, aby Aneta skončila v dětském domově. Svého otce nezná, nemá ho uvedeného v rodném listě. Matka o něm nikdy nemluvila. Život u prarodičů považuje za nejhezčí období jejího života. Když jí bylo deset let, tak zemřel děda, poté se život u babičky zhoršil díky nedostatku peněz. Když Aneta ukončila základní vzdělání, tak nastoupila na učňovské středisko, kde se měla vyučit jako kadeřnice, ale protože záhy poznala život v partě a návykové látky, tak studium ukončila.

Sociální anamnéza:

Do osmnácti let, tedy do své plnoletosti bydlela ještě u své babičky, ale docházelo k častým konfliktům, protože babička nesouhlasila s životním stylem své vnučky. V den svých osmnáctých narozenin babičku opustila a začala se toulat na ulici. Časem se zkontaktovala se svou matkou, která jí pomohla se na ulici lépe zorientovat a definitivně jí přivedla k návykovým látkám. Střídavě pobírá dávky hmotné nouze, ale vzhledem k její nespolehlivosti se často nechá vyřadit z evidence na Úřadu práce a o dávky hmotné nouze přijde. Snaží se sehnat krátkodobé brigády.

Zdravotní anamnéza:

Aneta se léčí s hepatitidou typu C

Ondřej:

Věk 36 let, z toho dva roky na ulici.

Rodinný stav – svobodný.

Dosažené vzdělání – vyučen jako soustružník.

Pracovní zkušenosti – původně pracovní vztah 10 let, tento byl přerušen výkonem trestu, ve kterém strávil dva roky a pak se mu již nepodařilo se pracovně zařadit.

Momentálně pracuje na krátkodobých brigádách bez řádné pracovní smlouvy.

Příčina bezdomovectví – nápravné zařízení.

Zdravotní stav – hepatitida typu C.

Rodinná anamnéza:

Ondřej žil v úplné rodině, ale s despotickým otcem, který měl na Ondřeje a jeho dva bratry velké nároky. Matka se snažila za zády otce jejich útrapy a mnohdy nereálné požadavky otce kompenzovat různými dárky a větší pozorností, ale nikdy se nedočkali žádného objetí či jiného projevení citu. Pokud to otec zjistil, tak si svou nelibost vybíjel na matce, takže v rodině se často křičelo a nálada byla napjatá. Ondřej kvůli neshodám s otcem raději rodinu opustil a přestěhoval se k příbuzným. Vyučil se, začal pracovat, našel si přítelkyni, vše vypadalo idylicky. Jednou šel na oslavu ke kamarádovi, opil se a sedl za volant. Způsobil dopravní nehodu se zraněním. Pobyl dva roky v nápravném zařízení, a když se vrátil z výkonu trestu, nedokázal se již začlenit do společnosti.

Sociální anamnéza:

Začal přespávat po kamarádech, nebyl si schopný udržet žádnou práci, začal experimentovat s drogami. Díky nesterilní jehle se nakazil hepatitidou typu C. S Anetou se seznámil v kontaktním centru Prevent.

Zdravotní anamnéza:

Ondřej se léčí s hepatitidou typu C

Současný stav:

Aneta a Ondřej spolu žijí v zahradní kolonii v dřevěném přístřešku, který se původně používal k uschovávání zahradního nářadí. Do přístřešku se nastěhovali původně bez vědomí majitele. V současné době je majitel přístřešku s tímto stavem obeznámen a mohou ho používat. Jedná se o zchátralý dřevěný přístřešek, který pouze částečně chrání před nepřízní počasí. Není zde, žádné sociální zařízení, přívod vody, topení je vyřešené kamínky na dřevo. Aneta byla sankčně vyřazena z evidence na Úřadu práce, a tudíž nepobírá žádné státní dávky. Ondřej pobírá dávky hmotné nouze, ale pouze ve výši životního minima (3.130 Kč). Oba se snaží přivydělat si na příležitostných brigádách. Nechtějí se stýkat s komunitou bezdomovců, kteří se scházejí v parku před nádražím, kde popíjejí, fetují, okrádají spoluobčany a vyvolávají konflikty. Mají psa, který jim v současné době supluje společné dítě. Založit rodinu a mít dítě je nyní jejich motivace. Snaží se oba vyléčit ze žloutenky typu C, kterou se oba nakazili používáním nesterilních jehel po aplikaci drogy.

Výhled do budoucnosti:

Jezdí pravidelně do Českých Budějovic do kontaktního centra Prevent, kde využívají adiktologických služeb a snaží se zbavit závislosti na drogách. Bydlení bez podmínek, typu Housing first by oba velice motivovalo dát si život do pořádku. Je jim jasné, že by

je to významně posunulo kupředu a možnost založit rodinu a mít dítě by nabyla reálnějších obrysů.

1.18.2.2 Charakteristika vztahu

Aneta a Ondřej spolu žijí teprve dva roky. Jde o nejkratší soužití z našich sledovaných párů. Spojuje je především snaha o vymanění se z vlivů prostředí, do kterého se dostali. Jejich společná hodnota je vize v normální domov a rodinu. Pár sdílí příjemné i nepříjemné chvíle, vzájemně se podporují a respektují, projevují si city. Vzhledem k mládí Anety a jejího „krátkodobého“ žití na ulici se pohybují na pomyslném obláčku osudové, ba dokonalé lásky, a snu, že díky ní dokáží ulici opustit. Tento popis charakteristiky jejich vztahu by mohl vyvolávat romantické představy o žití na ulici, ale není tomu tak. Ulice má vliv nejen na jejich vzhled, ale i chování. Nicméně tento pár má díky své vzájemné lásce naději na lepší život mimo komunitu bezdomovců.

Struktura vztahu	Aneta je dominantní osobou tohoto vztahu. Snaží se vyprovokovat změnu k lepšímu. Ondřej je o 13 let starší, klidnější.
Intimita	I tento vztah vykazuje vzájemnou touhu po blízkosti a soudržnosti. Aneta s Ondřejem nemají potřebu skrývat před okolím své emoce vůči sobě.
Osobní autonomie	Oba partneři se respektují a podporují, projevuje se to zejména ve společné snaze o léčbu.
Hodnoty a postoje	V hodnotové stránce se víceméně shodují
Dynamika vztahu	Jedná se o stabilní pár, který nevykazuje žádné excesy. Jsou však spolu zatím krátce, pro Anetu je to druhý vážnější vztah.
Komunikace	Ve společnosti je mluvčím páru Aneta.
Kirchlerův model	Princip ekvity
Trojúhelníková teorie lásky	Dokonalá láska
Implicitní vztahová teorie	Teorie osudového vztahu

1.18.3 Pár č. 3 Jana a Lubomír

1.18.3.1 Kazuistika

Jana a Lubomír pár tvoří deset let

Jana:

Věk 52 let, z toho deset let na ulici.

Rodinný stav – rozvedená, dvě dospělé děti, které nejeví o matku žádný zájem.

Dosažené vzdělání – střední s maturitou.

Pracovní zkušenosti – dvacet let pracovala jako úřednice ve spořitelně. Po propuštění ze spořitelny pro nadbytečnost již nikdy nezačala znovu pracovat. V současné době není schopna vykonávat žádnou práci.

Příčina bezdomovectví – alkohol.

Zdravotní stav – závislost na alkoholu a z toho pramenící zdravotní problémy, které jsou podmíněné i věkem.

Rodinná anamnéza:

Vyrůstala v rodině, která byla silně ovlivněna katolickým náboženstvím. Měla další tři sourozence: dvě sestry a staršího bratra. Otec, i když byl katolík, tak děvčata bil a taktéž jejich matku. Byla ráda, když se dostala na ekonomickou školu, která byla s internátem a nemusela být doma. Na internátě se seznámila s budoucím manželem a dvacet let žila obyčejný život. Po dvaceti letech byla z práce propuštěna pro nadbytečnost a tuto situaci začala řešit alkoholem. Časem její manžel požádal o rozvod a Janě se zhroutil celý život a závislost na alkoholu se ještě prohloubila.

Sociální anamnéza:

Bývalý manžel společný byt prodal, polovinu utržených peněz Janě vyplatil a ta se přestěhovala na ubytovnu. Část peněz propila, zbytek peněz jí pomohli utratit noví „kamarádi“. Její situace začala být neúnosná, a tak dobrovolně nastoupila na léčení.

Zdravotní anamnéza:

Urologické a ženské problémy, otoky dolních končetin, špatná chůze

Lubomír:

Věk 40 let, z toho deset let na ulici.

Rodinný stav – rozvedený.

Dosažené vzdělání – vyučen jako dělník na pile.

Pracovní zkušenosti – žádný stálý pracovní poměr, příležitostné brigády, vždy limitované množstvím vypitého alkoholu.

Příčina bezdomovectví – alkohol.

Zdravotní stav – cirhóza jater.

Rodinná anamnéza:

Do šesti let byl v dětském domově, vlastní rodiče nezná, ani se je nepokoušel najít. Adoptivní rodina byla fajn, díky nim prožil hezké dětství. V pubertě se, ale začal hádat s adoptivními rodiči, nejvíce s adoptivní matkou. Dnes uznává, že to vlastně byly malichernosti a fakt, že po vyučení opustil rodinu považuje za velkou hloupost.

Sociální anamnéza:

Po opuštění rodiny si našel přítelkyni a nastěhoval se k ní do domku. V domku, ale bydleli i přítelkyně rodiče a docházelo k častým neshodám, protože rodiče přítelkyně chtěli mít vše pod kontrolou, což se Lubomírovi nelíbilo, a tak začal pít alkohol, aby nemusel nic řešit. S přítelkyní se rozešel a tím pádem přišel i o střechu nad hlavou. Nakonec nastoupil na léčení, čímž řešil i ztrátu bydlení. V léčebně se seznámil s Janou.

Zdravotní anamnéza:

Cirhóza jater

Současný stav:

Pár tvoří s malými přestávkami již deset let. V jejich případě se jedná o opravdu dlouhou dobu, vzhledem ke vzájemnému fyzickému a verbálnímu napadání. Je to velice nesourodý pár i po fyzické stránce, ale zřejmě neumí být spolu, ani bez sebe. Bydlí společně ve vyřazeném plechovém prodejním stánku na parkovišti u čerpací stanice na okraji města. Pan Lubomír, pokud je střízlivý, tak je manuálně velice zdatný a dokázal ke stánku přidělat dřevěný přístřešek, který v létě slouží jako další místnost k přespání. Paní Jana stále vzpomíná na dobu, kdy pracovala jako úřednice ve spořitelně a měla úplnou rodinu. Rodinné problémy začala řešit alkoholem a ten také byl důvodem rozvratu její rodiny. Absolvovala léčení, kde se seznámila s panem Lubomírem. Po propuštění z léčebny spolu začali žít, také znovu pít alkoholické nápoje. Prvotně si našli ubytovnu, ale odsud byli vykázáni za nevhodné chování a společné násilí. S tichým souhlasem majitele pozemku, na kterém stojí bývalý stánek ho obsadili. Oba pobírají dávky hmotné nouze. Pokud se dostanou k penězům a alkoholu, tak se oba opijí a jsou agresivní. Jedná se o pár, který se rád ukazuje na veřejnosti v podnapilém stavu, provokují se navzájem, fyzicky se napadají. Poté většinou paní Jana odejde ze společného bydlení a končí to jejím převozem rychlou záchrannou službou do nemocnice, kterou jí zavolají spoluobčané, když jí najdou v zoufalém stavu ležet v parku. Po prvotním ošetření v nemocnici, pokud to její zdravotní stav dovolí, si jí pan Lubomír vyzvedne a začne období usmířování.

Výhled do budoucnosti:

Oba jsou přesvědčeni, že pokud by se vymanili z vlivu ulice a měli možnost bezpečně a důstojně bydlet, tak, že by se snažili zbavit se závislosti na alkoholu a dát si svůj život do pořádku. Prioritou je v jejich případě zejména jejich špatný zdravotní stav.

1.18.3.2 Charakteristika vztahu

Vztah Jany a Lubomíra je velmi proměnlivý. Střídají se období usmiřování a agrese, která je ovlivněna požíváním alkoholu. Mezi partnery je velký věkový rozdíl, Jana je o dvanáct let starší než Lubomír. Ve vztahu hledá prvotně ochranu před vnějším prostředím, ale paradoxně je do něj pak samotným partnerem vržena napospas a ještě týrána. Jana je na partnera citově vázána, neboť se obává samoty v tomto stylu života. Lubomírovo vyhovuje zejména období usmiřování. Vztah vykazuje významné prvky vášně a oddanosti. Tento vztah se pro muže jeví jako zvyk s výhodami a pro ženu jako nutnost.

V průběhu zpracování této práce došlo k rozpadu vztahu. Jana se po propuštění z nemocnice, po jednom z útoků, dostala s pomocí sociální pracovnice do azylového domu a již nejsme v kontaktu. Lubomír zůstal na stejném místě a nemá partnerku.

Struktura vztahu	Dominantním partnerem je Lubomír. Jana je velmi submisivní.
Intimita	Po hádkách se objevují známky lítosti a obavy
Osobní autonomie	Nelze posoudit
Hodnoty a postoje	Nejsou shodné
Dynamika vztahu	Vztah působí jako na houpačce, jedna krize následuje druhou, mezi nimi je usmiřování. Poučení a snaha o změnu vztah nevykazuje.
Komunikace	Oba svým způsobem vykazují prvky exhibicionismu. Na veřejnosti jsou schopni velkých hádek.
Kirchlerův model	Princip egoismu
Trojúhelníková teorie lásky	Pošetilá láska
Implicitní vztahová teorie	Teorie osudového vztahu

1.18.4 Pár č. 4 Marta a Pavel

1.18.4.1 Kazuistika

Marta a Pavel – Délka současného vztahu 5 let.

Věk 39 let, z toho deset let na ulici.

Rodinný stav svobodná, jedna dcera, která se vydala ve šlépějích matky a žije taktéž na ulici. Od matky se distancuje.

Dosažené vzdělání – základní.

Pracovní zkušenosti – pomocné práce v gastronomii.

Příčina bezdomovectví – návykové látky.

Zdravotní stav – vleklé psychické problémy.

Rodinná anamnéza:

Marta vyrůstala v úplné rodině, ale její matka jí stále osočovala z toho, že díky ní má zkažený život. Matka otěhotněla s Martou velice záhy a měla pocit, že si nic neužila. Marta měla bližší vztah k otci, pro kterého byla „jeho princezna“ jak Marta zmiňovala. Rodiče se rozvedli, když jí bylo třináct let a soud svěřil Martu matce. Marta to těžce nesla a od matky stále utíkala, až nakonec skončila na žádost matky v diagnostickém ústavu.

Sociální anamnéza:

Marta nikdy matce neodpustila, a když mohla z diagnostického ústavu odejít, tak se k matce nevrátila, ale raději začala bydlet po příbuzných a kamarádech. Začala mít konflikty s policií pro přestupky, ale později i trestný čin a u soudu dostala podmínku. Na ulici poznala partnera, se kterým velice záhy otěhotněla. Těhotenství prožila v azylovém domě a po porodu se s holčičkou odstěhovala k babičce. Partner šel mezi tím do výkonu trestu a na výchově dcery se nepodílel.

Zdravotní anamnéza:

Vleklé psychické problémy, hysterie

Pavel:

Věk 45 let, z toho patnáct let na ulici.

Rodinný stav – rozvedený.

Dosažené vzdělání – vyučen jako tesař.

Pracovní zkušenosti – dělnické profese ve stavebnictví.

Příčina bezdomovectví – nápravné zařízení a alkohol.

Zdravotní stav – odpovídá životu v nápravném zařízení a poté na ulici.

Rodinná anamnéza:

Pavel pochází z velmi prestižní a vzdělané rodiny, ale odmítl cokoliv bližšího o své nukleární rodině zmiňovat, prý byl vždy „černá ovce rodiny“.

Sociální anamnéza:

Pavel se díky své prudké povaze často dostával do konfliktů s okolím, při jedné potyčce notně posilněn alkoholem napadl v restauraci hosta a způsobil mu vážné zranění. Nastoupil do výkonu trestu, odkud si přinesl mnoho velmi amatérsky udělaných tetování a nenávist vůči všemu a všem. Na ulici poznal Martu a velice brzy se spolu sblížili, protože Marta ho za nic neodsuzovala.

Zdravotní anamnéza:

Problémy se srdcem, zavodňování dolních končetin

Současný stav:

Na ulici si tak nějak zbyli, jak říká Marta. Pár tvoří s malými přestávkami pět let, prakticky od doby, co je Marta na ulici. Nemají dlouhodobě žádné stálé místo. Přespávají ve stanu, pokud se stan poškodí, tak vlastně žijí pod širým nebem. Okolí jejich příbytku je docela nevábne. Marta není zrovna ten typ, co by pravidelně uklízela. Vzhledem k tomu, že s nimi žijí i dva velcí psi, tak okolí, kde zrovna bydlí, vypadá jako skládka. Pavel, který by mohl využít své řemeslo a pokusit se okolí stanu trochu zvelebit to, ale vůbec neřeší. Pokud je z místa vykáže městská policie, přesunou se bez problémů do další lokality, anebo příležitostně i do squatu. Dochází do adiktologického centra, kde si vyřeší hygienu, vyperou prádlo, dostanou jídlo a eventuálně i čisté oblečení. Patří k párům, které se v centru města a na místech, kde se normálně bezdomovci setkávají, moc neukazují. Mají rádi svůj klid, opíjejí se v klidu v přírodě. Pokud je dobré počasí, tak jim vlastně ani nic nechybí.

Výhled do budoucnosti:

O budoucnosti vůbec nepřemýšlí, neřeší ji. Pro ně je důležité, aby měli dostatek alkoholu, který občas proloží nějakou drogou, aby zapomněli na realitu. Delší dobu oba zvažují intenzivní léčení závislosti na alkoholu. Jsou si vědomi toho, že se jedná o začarovaný kruh, protože pijí, aby zapomněli na svou neutěšenou životní situaci, a právě alkohol jim brání v tom, aby se ze své situace vymanili a postavili se na vlastní nohy.

1.18.4.2 Charakteristika vztahu

Vztah Marty a Pavla je velmi bouřlivý. Časté hádky jsou následovány usmiřováním. Podporuje to i užívání návykových látek. Pojítkem vztahu je jejich oddanost ke psům, které vlastní. Shodný hodnotový postoj mají nejen k užívání návykových látek, ale i k oblibě v nečinnosti. Vztah vykazuje velké projevy vášně, zejména s ohledem na

Martinu hysteričnost. Můžeme pozorovat i oddanost a z tohoto pohledu jde o vztah tzv. pošetilé lásky. Soužití partnerů je uplatněno v principu ekvity, kdy si navzájem vyhoví a každý z toho nějak čerpá.

Struktura vztahu	Dominantní ve vztahu je Marta, často provokuje, projevuje snahu prosadit své zájmy. Pavel je mírnější.
Intimita	Vztah je hodně vášnivý, provázejí ho časté hádky, ale oba se vždy k sobě vrátí. Projevuje se emoční labilita obou partnerů. Významným pojítkem je společný vztah k psům, které pár vlastní.
Osobní autonomie	Vzájemný respekt mezi nimi je, ale adekvátní prostředí ulice.
Hodnoty a postoje	V hodnotové stránce se shodují především v nečinnosti a svůj život tak nějak přežívají, nic neřeší, nechávají se nést osudem.
Dynamika vztahu	Jedná se o pár, který se neustále rozchází a opětovně schází. Své problémy nechávají bez řešení, proto se vrací na stále stejné místo ve vztahu. Takto jim to však vyhovuje.
Komunikace	Ve společnosti je mluvčím páru Marta, projevují se u ní hysterické projevy osobnosti, a to i v neverbální komunikaci. Pár je výrazně vášnivý.
Kirchlerův model	Princip ekvity
Trojúhelníková teorie lásky	Pošetilá láska
Implicitní vztahová teorie	Teorie osudového vztahu

1.18.5 Pár č. 5 Martina a Josef

1.18.5.1 Kazuistika

Martina a Josef – délka současného vztahu je deset let

Věk 58 let, z toho 10 let na ulici.

Rodinný stav – rozvedená.

Dosažené vzdělání – vyučena na odborném učilišti jako kadeřnice.

Pracovní zkušenosti – patnáct let pracovala jako kadeřnice pod různými firmami, po revoluci dokonce jako soukromý podnikatel. Posledních pět let, než skončila na ulici již nepracovala, byla v evidenci na Úřadě práce a pobírala státní dávky a také se živila prostitucí. Dávky hmotné nouze pobírá s přestávkami dosud.

Příčina bezdomovectví – alkohol.

Zdravotní stav – momentálně velice nepříznivý zdravotní stav. V současné době je hospitalizována na plicní klinice.

Rodinná anamnéza:

Martina pochází z úplné rodiny, která, ale nebyla funkční. Matka i otec byli alkoholici a Martina byla nejstarší ze čtyř dětí, a tak když trochu odrostla, musela se o své sourozence postarat. V rodině stále zněly hádky a pro facku se nechodilo daleko. Martina napjatou a mnohdy nesnesitelnou atmosféru v rodině špatně snášela a kdykoliv mohla, tak se doma nezdržovala. Po ukončení základní školy nastoupila do učebního oboru kadeřnice, tento obor jí velice bavil a naplňoval.

Sociální anamnéza:

Napětí v rodině nepolevovalo, a tak se Martina rozhodla, že se osamostatní a z rodiny odejde. Začala pracovat, vdala se, narodily se jí dvě děti. V manželství se začala nudit, svou nespokojenost začala řešit alkoholem. Díky alkoholu se jí celá rodina rozpadla a Martina se odstěhovala. Střídala ubytování, na děti, které byly svěřeny do péče otci neplatila výživné, zadlužovala se. Díky dluhům přestala pracovat, protože při výplatě jí exekutor valnou většinu výdělku zabavil. Nakonec skončila na ulici.

Zdravotní anamnéza: – momentálně velice nepříznivý zdravotní stav. V současné době je hospitalizována na plicní klinice.

Josef:

Věk 41 let, z toho dvacet let na ulici.

Rodinný stav – rozvedený. Děti ani primární rodina o něj nejeví zájem. Pan Josef je také cíleně nekontaktuje.

Dosažené vzdělání – vyučen jako zedník – obkladač.

Pracovní zkušenosti – pracoval na různých stavbách po celé republice. Odloučení od rodiny začal řešit alkoholem a později i jinými návykovými látkami. Již několik let jsou jeho jediným příjmem dávky hmotné nouze.

Příčina bezdomovectví – návykové látky

Zdravotní stav – deprese, kožní problémy, urologické problémy.

Rodinná anamnéza:

Žil v úplné rodině, na dětství velice rád vzpomíná. Měl dva bratry. Bez problémů prožil dětství i pubertu, vyučil se, později se oženil. Měl svou funkční rodinu, dvě děti.

Sociální anamnéza:

Po deseti letech soužití si manželka našla jiného partnera. Josef rodinu opustil, manželce a dětem přenechal byt a sám se ocitnul na ulici. Život na ulici velice špatně snášel. Byl častým terčem ostatních bezdomovců, neuměl se bránit, často ho okrádali, a tak svoji situaci začal řešit alkoholem a později i pervitinem.

zdravotní anamnéza:

Deprese, kožní problémy, urologické problémy.

Současný stav:

Potkali se v komunitě bezdomovců a jejich vztah začal fungovat podle jednoduchého pravidla ulice: „Ty mi dáš a já tě ochráním“. V současné době je jejich vztah dá se říct stabilní a jeden bez druhého si již život nedokážou představit. Paní Martina je nyní hospitalizovaná na plicní klinice pro závažné onemocnění. Pan Josef je z hospitalizace partnerky velice bezradný, má obavy o její život. Dva roky živořili pod stromy uprostřed parku na sídlišti. Neměli žádnou střechu nad hlavou a před nepřízní počasí je chránili pouze větve vzrostlých stromů a spací pytle. Často byli vystaveni násilí ze strany různých agresivních osob. K hygieně používali parkovou kašnu, a tak denně museli zasahovat městští strážníci, kteří jim v této činnosti bránili, neboť jim volali pohoršení spoluobčané a dožadovali se nápravy. Tento stav byl samozřejmě neudržitelný, a když se jim naskytla možnost přespávat v nepojízdném autě, tak jí využili. Jediný posun byl v tom, že již nepohoršovali na veřejnosti, a že jim nepršelo na hlavu. V autě v zimě byla stejná teplota jako venku, takže nepřízeň počasí, alkohol a pervitin se začaly nepříznivě podepisovat na zdravotním stavu obou, ale výrazněji na Martině. Po domluvě se sociální pracovníci se je podařilo ubytovat na ubytovně ve městě Táboře. Pokud by dostali nabídku od města Tábora využívat sociální byt, tak svorně prohlašují, neváhali by ani na chvíli. Domnívají se, že pokud by se jim podařilo zbavit se stresu z nejistoty na ulici, dát se po zdravotní stránce do pořádku, tak by se snažili začlenit se do společnosti. Plány do budoucna stále mají, ale momentálně je prioritou zdravotní stav paní Martiny.

1.18.5.2 Charakteristika vztahu

Martina a Josef tvořili pár deset let. Šlo o stabilní pár, která vykazoval značné prvky oddanosti zejména Josefa vůči Martině. S pokorou a laskavostí se o ni ve střízlivém

stavu staral. Martina mu laskavost oplácela, ale vše bylo již poznamenáno dlouhým životem na ulici a její nemocí. Z tohoto pohledu jde o vztah s oddaností a intimitou, což odpovídá tzv. věrné lásce. Vztah též vykazoval princip ekvity. Samozřejmě v rámci prostředí, ve kterém žijí, občas Josef Martinu někde odloží, vyřídí si potřebné záležitosti, opatří dostatek alkoholu a následně si spolu užívají alkoholické opojení. U Josefa jde i o občasné užívání jiných návykových látek. Bohužel, zde zasáhl osud v podobě úmrtí Josefa a Martina skončila v azylovém domě v jiném městě.

Struktura vztahu	Dominantnější osobností vztahu je Josef, je to způsobeno i Martininou imobilitou.
Intimita	Partneři se k sobě chovají laskavě, Josef o Martinu pečuje a snaží se jí, ulehčit zdravotní stav. Martina mu obětavost oplácí. Samozřejmě
Osobní autonomie	Oba partneři se respektují a podporují, projevuje se to zejména ve společné snaze o léčbu.
Hodnoty a postoje	V hodnotové stránce se víceméně shodují
Dynamika vztahu	Jedná se o stabilní pár, který nevykazuje žádné excesy. Jsou však spolu zatím krátce, pro Anetu je to druhý vážnější vztah.
Komunikace	Ve společnosti je mluvčím páru Aneta.
Kirchlerův model	Princip ekvity
Trojúhelníková teorie lásky	Věrná láska
Implicitní vztahová teorie	Teorie osudového vztahu

1.18.6 Pár č. 6 Marie a Petr

1.18.6.1 Kazuistika

Marie a Petr – délka současného vztahu je čtyři roky

Věk 32 let, z toho 10 let na ulici.

Rodinný stav – rozvedená. Má syna, který je v pěstounské péči, výživné na dítě neplatí.

Dosažené vzdělání – vyučená jako švadlena.

Pracovní zkušenosti – čtyři roky pracovala jako pomocná švadlena v továrně, jednalo se o pásovou výrobu oděvů pro cyklistiku.

Příčina bezdomovectví – drogy.

Zdravotní stav – značné množství bércových vředů, kožní problémy.

Rodinná anamnéza:

Od dvou let vyrůstala u babičky. Matka o ní nikdy nejevila zájem. Babička se snažila vynahradiť jí nezájem matky a neadekvátně jí rozmazlila. Marie v babiččině domácnosti neměla vůbec žádné povinnosti, byla vychovávána jako „princezna“. Když bylo Marii sedmnáct let, babička zemřela. Marie se neuměla s nastalou situací vůbec vyrovnat. Měla se vrátit zpět k matce, kterou vlastně vůbec neznala. Soužití s matkou nefungovalo. Marie díky rozmazlování od babičky nezvládala reálný život.

Sociální anamnéza:

Marie dokončila studium učebního oboru v rodině matky, ale po dostudování rodinu opustila, nastoupila do zaměstnání, zde se seznámila se svým partnerem a otěhotněla. Narodil se jí syn, o kterého, ale nejevila žádný zájem. Do pěstounské péče ho dostala matka partnera a Marie na něj má platit výživné, které, ale neplatí. Našla se ve stylu punk a život na ulici bere jako styl života. Syna vyměnila za dva velké psi, ke kterým se chová jako k vlastním dětem.

Zdravotní anamnéza:

Velké množství bércových vředů na dolních končetinách, kožní problémy.

Petr:

Věk 33 let, z toho 10 let na ulici.

Rodinný stav – svobodný.

Dosažené vzdělání – základní.

Pracovní zkušenosti – krátkodobé brigády ve stavebnictví a v lese.

Příčina bezdomovectví – drogy.

Zdravotní stav – hepatitida typu C ve stádiu léčení.

Rodinná anamnéza:

Petr žil pouze s matkou, která na jeho výchovu nestačila. Petr měl problémy s chováním již na základní škole. Vše si vynucoval silou a agresí. Matka s ním chodila do pedagogické poradny, ale nic z toho nepřinášelo kýžený efekt. Jako mladistvý spáchal několik trestných činů a následoval pobyt v diagnostickém zařízení. Když byl ze zařízení propuštěn, vrátil se zpět k matce, ale po celou dobu jí terorizoval, a nakonec ho matka z bytu vyhodila.

Sociální anamnéza:

Vzhledem k tomu, že dosáhl pouze základního vzdělání a má komplikovanou povahu se sklony k násilí, velice špatně sháněl zaměstnání. Na ulici začal užívat pervitin a jiné dostupné drogy. Rád se ve společnosti vymezuje a odlišuje, a proto se našel ve stylu punk. Pobírá pouze dávky hmotné nouze a zbytek peněz na obživu a drogy si obstarává drobnými krádežemi.

Zdravotní anamnéza: hepatitida typu C ve stádiu léčení.

Současný stav:

Znají se celých deset let, co jsou na ulici, ale pár tvoří asi čtyři roky. První sblížení určitě nebylo idylické, jak svorně oba říkají. Oba jsou vyznavači punku. Je to zřejmé ze stylu jejich odívání, ale hlavně ze způsobu, jak se k sobě na veřejnosti chovají. Pro neznalé to může působit velice drsně, ale opak je pravdou. Před dvěma měsíci uzavřeli sňatek. Marie a Petr si našli útočiště v plechové boudě na soukromém pozemku, který se souhlasem majitele občas využívají. Neprší jim na hlavu, ale podmínky k přežívání jsou dost drsné. Sociální zázemí není žádné. Hygienu a praní prádla si obstarávají v centru drogové prevence. Pro oblečení si chodí do Oblastního spolku Červeného kříže v Táboře. Peníze na obživu zajišťuje především pan Petr, Marie je v tomto směru dost laxní. Obstarávání potravin řeší tak, že chodí vybírat kontejnery s odpadky k velkým nákupním centrům, anebo prostě navštíví velký obchod s potravinami a jídlo zkonsumují přímo v prodejně. Protože svým vzhledem působí nedostupně a nebezpečně, tak je obvykle ostraha obchodu ignoruje a zatím jim to vychází. Rádi se chodí bavit do společnosti ostatních bezdomovců, ale mnohdy to končí rvačkami a dalším násilím. Marie je typ, který rád provokuje a obzvláště pokud si dá svoji dávku „fetu“, tak její sebevědomí nezná hranic a konflikty jsou na světě. Žádný z nich nepřemýšlí o budoucnosti, bydlení bez limitů by odmítli. Oba to přisuzují jejich vyznání punk. Před rokem navštívili Francii, ale pro své nevhodné chování byli vyhoštěni, přesto chtějí dále cestovat a nevázat se vůbec na žádné místo. Marie nedbá o svůj zdravotní stav vůbec a Petr léčí pouze hepatitidu, ale zdaleka ne proto, že by se bál o svůj život, ale proto, že mu to v centru drogové prevence doporučili. Snaha o nějaký posun ve vztahu není údajně žádoucí, a i proto žijí ze dne na den.

1.18.6.2 Charakteristika vztahu

Marie a Petr udržují svůj vztah již čtyři roky, poslední tři měsíce tvoří manželský pár. Společná hodnota jejich vztahu je punk, volnost, svoboda, nečinnost. Ze strany Petra jde vzhledem k Marii o velký obdiv nejen pro její fyzickou „atraktivitu,“ ale též pro její schopnosti obstarat vše potřebné pro život na ulici. Jejich vztah je hodně založen na vášni a oddanosti, pro by šlo o tzv. pošetilou lásku.

Struktura vztahu	Dominantní ve vztahu je Marie, ale Petr ji ve velmi těsně následuje. Což je důvodem jejich častých hádek.
Intimita	Oba si projevují vzájemnou náklonost, ale tyto projevy jsou adekvátní jejich životnímu stylu.
Osobní autonomie	Petr Marii velmi obdivuje, nejen kvůli jejímu fyzickému vzhledu, ale i pro její schopnosti orientovat se v tomto životním stylu. Marie si jeho pozornosti užívá.
Hodnoty a postoje	Společným postojem je hnutí punk. S tím souvisí i volnost, svoboda, neochota se vázat na systém. Kupodivu v rozporu s tímto přesvědčením je uzavření sňatku, které však bylo veskrze účelové.
Dynamika vztahu	Jedná se o stabilní pár, který si zakládá na svém životním stylu a excesy jsou spíše divadlem pro okolí.
Komunikace	Mluvčím vztahu je převážně Marie, oba však velmi těží i z prostředků neverbální komunikace, jejich vzhled odpovídá punku, kovové ozdoby, řetězy, číro.
Kirchlerův model	Princip ekvity
Trojúhelníková teorie lásky	Pošetilá láska
Implicitní vztahová teorie	Teorie osudového vztahu

1.19 Diskuse

1.19.1 DVO 1. Je život v páru pro existenci na ulici jednodušší?

Pro odpověď k první výzkumné otázce jsem analyzovala rozhovory s respondenty a vyhledávala jejich důvody pro žití v páru. Vedou bezdomovecké páry ke společnému soužití stejné okolnosti jako jiné páry? Mají partnerské problémy, řeší je? Mé původní představy byly velmi naivní, neboť i v řadách bezdomovců jsem očekávala nějaké prvky romantiky. Prvotně jsem z dat čerpala důvody, které vedly respondenty k životu na ulici. Předpokládala jsem, že by tyto prvotní vlivy mohli ovlivnit i následné odpovědi na otázky.

Tabulka A

Co vedlo respondenty k životu na ulici a ovlivnilo to jejich vztah?

A	DŮVOD BEZDOMOVECTVÍ	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Ona – rozpad nukleární rodiny On – neúplná rodina, po smrti babičky, která ho vychovávala se dostal pod vliv alkoholu a drog, následně na ulici	Ona nikdy nedokázala překonat životní problémy, následná zášť, nenávist, kterou nedokázala zpracovat ovlivňuje její vztah a obavu z jiných lidí. Velmi se v ní pere vrozená empatie a sociální fobie, vše zaměřuje na svého partnera. Martin si je ve vztahu vědom své důležitosti a role opatrovníka, cítí zodpovědnost.
Pár 2.	Průšvih za volantem, šel jsem do basy, neměl kam jít Máma je na ulici, já jí časem následovala, nesnáším jí, Tábor je malý, potkáváme se	Aneta skončila na ulici poté, co nabyla plnoletosti a rozhodla se, že se odstěhuje od babičky, u které žila, když jí tam matka odložila. Nebyla u babičky ráda. Zaměstnání neměla, protože má pouze základní vzdělání. Bydlela u kamarádů, ale to nebylo pravidelné. Ondřej se po výkonu trestu již nedokázal pracovně zařadit, neměl finanční prostředky na zaplacení ubytování a skončil na ulici. Oba se léčí, vzájemně se podporují, chtějí z ulice odejít. Plánují do budoucna rodinu.
Pár 3.	Vyhodili ji z práce, začala pít, rozvedla se, peníze za byt propila, skončila v léčebně. Hodně pil, po rozchodu s partnerkou přišel o střechu nad	Mezi partnery je značný věkový rozdíl. U obou partnerů se jedná o závislosti na alkoholu. Díky této závislosti oba skončili na ulici. Díky alkoholu nesehnali zaměstnání a rapidně se jim zhoršuje zdravotní stav. Pod

	hlavou, nastoupil do léčebny	vlivem alkoholu na sebe partneři jak slovně a poté i fyzicky útočí a často končí na pohotovosti na ošetření. Po těchto útocích nastává období usmírování a zejména Lubomír se snaží partnerce vše vynahradit.
Pár 4.	Skončil jsem ve vězení, z domova mě vykopli, dělal jsem ostudu, z práce mě propustili Neměla jsem na činži, práskli mě na socce, holku k mámě a šla ven	Pavel po návratu z výkonu trestu se neměl kam vrátit, nukleární rodina ho již zpět nepřijala. Marta odešla na ulici, protože nezvládla finančně zabezpečit sebe a dceru. Marta často řeší, že opustila svou dceru, Pavel je jí v těchto chvílích velkou oporou. Vzájemně se podporují a potřebují se.
Pár 5.	Rozvedl se, vyhodili z ubytovny, dělal bordel, neplatil Díky chlastu, měla jsem dluhy, je to složitý, vyrazili z ubytovny	Oba partnery na ulici dovedl rozpad jejich rodin a poté rozvod. Oba tuto situaci řešili alkoholem. Alkohol jim taktéž komplikuje jejich současný vztah a zejména Martina je nyní v přímém ohrožení na životě. Josef tento momentální stav velice těžce nese a neumí si představit život bez partnerky. Je na ní velice vázaný.
Pár 6.	Babka umřela, neměla jsem kam jít Matka mě šoupla do diagnostáku, nesnášeli jsme se, radši jsem vypadl	Oba partneři potřebují ke svému životu především volnost a svobodu. Nerespektují prakticky žádná pravidla, neuznávají autority. V páru je dominantnější Marie, je si vědoma Petrova obdivu. Petr je pod nadvládou Marie a tento stav ho plně vyhovuje.

Tabulka B

Jaké důvody vedou respondenty ke společnému vztahu?

B	UVEDENÉ DŮVODY SOUŽITÍ	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Potřebuje mě Nikoho nemám Jsem zvyklá	Martin cítí, že je její pilíř, opora pro všechny životní situace. Marcela je na partnera hodně fixovaná, cítí pocit bezpečí, jistoty.
Pár 2.	Holka potřebuje ochránit Pokecáme Sehnat prachy snazší Občas uvaří	Jde o mladý pár, který má společné plány do budoucna. Oba jsou nakažení hepatitidou typu C, společně dojezdí na léčení do Českých Budějovic a v bolestivé léčbě se vzájemně podporují. Oba se snaží pracovat a získat prostředky na lepší bydlení. To upevňuje jejich vztah.

Pár 3.	Uvaří mi Mám s kým pokecat Potřebuju pomoci Nejsem sama, lidský teplo	U obou se objevuje nadměrná konzumace alkoholu, která ovlivňuje jejich chování ve vztahu. Lubomír vlivem nadměrného pití dává průchod agresivním sklonům, bije Janu, vyhazuje ji z jejich obydli. Následně, když odezní alkoholové opojení, objeví se u něj strach ze samoty a začne Janu vyhledávat, nastává usmiřující období. Tato období se stále střídají. Jana vztah udržuje hlavně z důvodu strachu ze samoty.
Pár 4.	Pomáháme si Vyhovuje nám to, pokecáme	Vztah Marty a Pavla je velmi nestabilní, bouřlivý. Provází ho časté hádky a pak velké usmiřování, tzv. Itálie. Společně chovají dva velké psy, kteří jim nahrazují rodinu. Vlastnictví psů je v jejich případě nadřazeno všem ostatním potřebám. Vazba na psy je po občasných rozchodech vrací zpět do vztahu.
Pár 5.	Jsme zvyklí Můžu si popovídat Nosí tašky Dva jsou víc než jeden	Problémy s velkou konzumací alkoholu je stále vrací na stejné místo do nelidských podmínek pro ubytování. Vzájemně se podporují v nadměrné konzumaci alkoholu. Jejich vztah je založen na snaze o získání peněz na alkohol a následně jeho společná nadměrná konzumace.
Pár 6.	Máš víc peněz na socce Máš se ke komu přitulit Prostě pohoda než být sama	Marii a Petra nejvíce spojuje vyznávání punku. Jejich vzhled tomu odpovídá, vzbuzují strach, čehož využívají při hledání obživy. Pro snazší jednání s úřady uzavřeli manželství.

Jaký je postoj účastníků rozhovorů k jejich současnému životu. Dá se říci, že tento stav považují za svůj životní styl a přijali ho plně se vším, považují se za bezdomovce?

Tabulka C

Životní styl respondentů a jeho vliv na vztah

C	ŽIVOTNÍ STYL	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Tohle nám stačí, Neumíme si představit, bydlet jinak	Fobie obou partnerů – sociální a z uzavřených prostor je vedou k životu ve stanu, kde mají zázemí a pečují o přilehlé okolí. Při tomuto

	Dožili jsme se věku!!!	způsobu života nacházejí klid, volnost a svobodu. Cítí pokoru k délce svého života na ulici.
Pár 2.	Makáme na tom, nechci být jako máma, jezdíme na léčení na Prevent, šetříme na kauci	Tento životní styl jim v žádném případě nevyhovuje, snaží se v maximální možné míře najít bydlení a vymanit se z prostředí ulice. Aneta stále cítí velkou zášť k matce, která ji přivedla na ulici.
Pár 3.	Z ulice bych chtěl určitě, je to těžký Nemám jiný přání než vypadnout z ulice, jsme přítěž, nemáme co nabídnout, na ulici chcípnu, těžko to dávám, smírju se	Vědomí poškozování zdraví díky životu na ulici vede Janu k vyhledávání pomoci a snaze překonat svůj strach ze samoty. Je zde potenciál, že partnera opustí a využije služeb azylového domu. Zjevné násilí ve vztahu vidí i sociální pracovníci a její snahu podporují.
Pár 4.	Šla bych hned ale máme psy Chtělo by to práci Chtěj kauce dopředu Už to moc nedávám Potřebuju si oddychnout	Při rozhovoru projevují zájem o jiné žití, ale zdůvodňují nedostatek financí a svůj vztah ke psům které nechtějí opustit. V reálu úplně nemají zájem cokoli měnit. Nejsou moc pořádkumilovni a před vším upřednostňují život se psy. Jsou ochotni upřednostnit potřeby psů před svými, obzvláště z důvodů zahálčivosti.
Pár 5.	Vyrazili nás z ubytovny Nechtěl jsem takhle skončit Nikde nás nechtějí Chránit jeden druhýho Nosí mi tašky Seženeme vozejk Už mi to zmáhá	Oba nejsou spokojeni se svým životem na ulici. Josef by se rád vrátil alespoň na ubytovnu, ale nikde je nechtějí kvůli špatné pověsti spojené s alkoholem. Alkohol je spojuje, navzájem si pomáhají, např. Josef domluví odcizení invalidního vozíku pro Martinu, která má výrazné problémy s chůzí.
Pár 6.	To je styl nezávislost Můžeš vlastně všechno Ať žije punk Bejt free, neřešit majetky, starosti Pojedeme do Francie Nenechat se chytit Vzali jsme se a jsme na pohodu se všema výhodama	Marie a Petr si tento životní styl užívají a byl pro ně dobrovolnou volbou, cesta za volností, nezávislostí a absencí povinností. Jako jediní ze sledovaných párů uzavřeli sňatek, ale jejich důvody k tomuto kroku postrádají jakékoli prvky romantiky. Jedná se o účelovou strategii vůči úřadům. Z pozice Petra je sňatek chápán jako výhra a pojistka jejich vztahu.

Pokud jsou respondenti spokojeni, bylo by něco, co by změnili?

Tabulka D

Změny s vlivem na vztah respondentů

D	TOUHA PO ZMĚNĚ	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Neumím si představit Tohle nám stačí Jinak žít neplánujem	Martin s Marcelou nemají v plánu žádné změny, chtějí zůstat ve svém klidu. Jsou smířeni se svým životem.
Pár 2.	Šetříme na kauci Jezdíme na Prevent do Budějovic Chceme spolu dítě Nebej jako moje máma	Aneta s Ondřejem jsou relativně mladí a snaží se dostat se z ulice a začít žít normální rodinný život. Příležitostně si vydělávají a dojíždí na bolestivé léčení hepatitidy C s touhou po založení rodiny.
Pár 3.	Nemám jiný přání než jít z ulice Nemáme co nabídnout Smírju se s tím, že chcípnu Z ulice bych chtěl kvůli Janě Jana je hodně nemocná	Jana si je vědoma zdravotních problémů, bezmocnosti a touží po změně. Nahrávají tomu i násilné projevy Lubomíra při větší konzumaci alkoholu.
Pár 4.	Šla bych hned Aby nás vzali se psy	Marta a Pavel jsou víceméně se svým životem spokojeni. Psi jim nahrazují společné děti a spojují je.
Pár 5.	Tohle není k žití Kdyby nebyl chlast Zpátky na ubytovnu	Společná závislost na alkoholu brání oběma jakékoli změně.
Pár 6.	Je to styl nezávislost Pojedeme do Francie Nesmíme se nechat chytit	Neplánují žádné změny ve svém životním stylu, touží po opětovné cestě do Francie, kterou považují za celkově lepší ve všem a sociálně přívětivější. Jediná věc, která by to mohla překazit je nástup k výkonu trestu.

První výzkumná otázka nám dává nahlédnout do vztahů našich respondentů. Všichni respondenti uvádějí, že příčina jejich životu na ulici se rodí v rozpadu jejich rodinných vztahů. Důvody se mírně různí, ale prvotním vlivem byla ztráta rodinných vazeb. Někdo uvádí, partnera, jiný babičku, která je vychovávala místo matky, další účastník uvádí odklon celé rodiny. Faktem zůstává, že rozpad nukleární rodiny měl na psychiku respondentů značný vliv. Sociální vyloučení z rodinných vazeb mělo za následek vážný psychický otřes, a bylo prvotním impulsem jejich cesty na dno

společnosti. Mohli bychom zde rozebírat, zda situace byla vážná a nedala se řešit jinou cestou, ale to nebylo předmětem našeho výzkumu. Z našeho pohledu je důvodem i částečná nižší psychická odolnost, vůči nepříznivým situacím a její řešení pomocí návykových látek, namísto aktivní snahy o zlepšení, či nalezení jiného způsobu života. Důvody proč se respondenti dostali na ulici a jejich prvotní osudy v tomto prostředí i nadále ovlivňují jejich život a samozřejmě i soužití v páru. Část respondentů se snaží z života na ulici vymanit a nachází v partnerském soužití vzájemnou podporu. Část z nich tento způsob života přijala a společné soužití jim ve sledovaném prostředí víceméně vyhovuje.

Výzkum potvrdil tvrzení z teoretické části o ženách na ulici a jejich potřebě hledat si partnera pro svou ochranu. Dvě z našich sledovaných žen udržovaly tento vztah i přes jeho nepříznivé vlivy na jejich osobu, fyzické napadání. Důvodem je především strach ze samoty a obava o svou bezpečnost na ulici. Pozitivně výsledkem, v průběhu výzkumu bylo zjištění, že jedna z žen změnila svou situaci. Po ataku svého partnera a následné nutné hospitalizaci využila nabídky sociální pracovnice z nemocnice a nastoupila do azylového domu. Tímto krokem partnerský vztah ukončila. Zatím se jí v jejím počínání daří. Ze strany mužů sledovaných párů jde o praktické potřeby soužití ve dvojici. Muži mají tímto způsobem zajištěn veškerý možný servis od vaření, praní, přes uspokojení fyziologických potřeb a společné komunikace.

Téměř všichni dotazovaní respondenti v rozhovoru uvedli, že by ulici opustili okamžitě. Na jednom z párů je znát jejich snaha, šetří si vydělané peníze, podstupují léčení a touží po normálním životě a založení rodiny. Jde o tužby a držíme jim palce v jejich počínání, neboť právě tento pár má s ohledem na své relativní mládí šanci uspět. Ostatní páry žádnou snahu nevykazovaly a přizpůsobily se již svému životu na ulici. Ulice bohužel neposkytuje svým obyvatelům místo pro romantický vztah. Jde zde především o přežití v podmínkách, které jsou veskrze ovlivněny počasím a šikovností jejích obyvatel, jakou obživu si jsou schopni sehnat a zajistit. Sledované páry spolu tuto situaci sdílí a dalo by se celé téma s nadsázkou uzavřít, že sdílený problém je poloviční problém.

1.19.2 DVO 2. Jaké sociální služby ve městě Táboře a v jaké míře jsou bezdomoveckými páry využívány?

Tabulka E

Jaké sociální služby mají vliv na vztah respondentů?

E	UŽÍVANÉ SOCIÁLNÍ SLUŽBY	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Musíš vědět pro přežití Auritus Na kříži Na Tabačku na socku Pravidelně za vedoucí Kurátor, když je třeba	Marcela s Martinem využívají všechny dostupné služby mimo noclehárny a azylového domu, neboť tyto jsou specializované na určitá pohlaví. Dále využívají potvrzení o tom, že pobírají dávky hmotné nouze a neplatí poplatek za ošetření na pohotovosti a mohou též zdarma získat ošacení a potřeby od Červeného kříže.
Pár 2.	To je základ Charita Kurátoři ve městě Pracák dávky Červenej kříž Azyl narvanej s chlapem a se psem nevezmou	Aneta s Ondřejem využívají zejména adiktologické služby na Charitě v Táboře, dále jezdí do kontaktního centra Prevent v Českých Budějovicích. Pro ošacení docházejí na červený kříž.
Pár 3.	Zjistíme přes hmotku, kurátory a kámoše Charita Na polívku Na kříž pro oblečení Vypůjčíme vozík ze špitálu	Jana s Lubomírem využívají služeb Charity Tábor, kde mají možnost třikrát týdně se osprchovat a dostat něco k jídlu, jedná se hlavně o trvanlivé potraviny. Každou středu, pokud jim to zdravotní stav dovolí, chodí na teplou polévku na předem určené místo u vodní nádrže Jordán.
Pár 4.	To ví každý Auritus, noclehárna, Na Červenej kříž pro hadry U Jordánu polívka Kurátor nebo sem k vám	Povědomost o sociálních službách ve městě Táboře mají, ale vzhledem k tomu, že mají psy, tak dostupnost služeb pro ně není úplně komfortní, musí se u psů vzájemně vystřídat. Azylový dům ani noclehárna pro ně nepřipadá v úvahu, opět kvůli psům, ale především tato zařízení nemohou využít společně.
Pár 5.	V Táboře moc není Středa teplá polívka Noclehárna pro chlapy Je toho víc pro mužský	Martina a Josef v maximální míře využívají služeb Charity Tábor. Na červený kříž chodí pro ošacení pouze Josef, protože Martina pro velkou vzdálenost není schopna cestu absolvovat

	Červenej kříž Je to daleko	z důvodu špatného zdravotního stavu. Na teplou polévku chodí podle aktuálního počasí a momentálního zdravotního stavu.
Pár 6.	Víme, kde je socka Pujdu si sednout nebo vypadnem za hranice Vždycky věděla, kde se najim a vyspim, víc nepotřebuju Teď mam manžela, není co řešit	Marie s Petrem z podstaty svého zaměření (punk), kromě finančních prostředků žádné sociální služby nevyužívají.

Tabulka F

Je nějaká sociální služba, která by mohla pomoci vaší dvojici?

F	CO BYCHOM UVÍTALI	VLIV NA VZÁJEMNÝ VZTAH
Pár 1.	Doktor venku by byl dobrej Jenom my jako bezdomovci Bejt v klídku, vypnout Nebát se o věci Dobrý místo, kam by bez problému došel	Marcela s Martinem by ocenili možnost bezplatné lékařské péče, kterou by mohli najít v ulicích mimo oficiální zdravotnické budovy. Uvědomují si neochotu tamního personálu k jejich sociální skupině, ale též si je Martin vědom důvodů, které to způsobují např. dluhy, návykové látky. Oba by též přivítali možnost denní místnosti, která by byla určena jen pro bezdomovce. Ukazuje se zde vnímané rozdělení mezi uživateli návykových látek, kteří by do centra docházeli z bezpečí domova a těmi co žijí na ulici.
Pár 2.	Roztahaný po městě Všude daleko Musíš se dělit, nic jen pro nás Nikde odpočinout, pořád ve střehu Střecha, teplo, v klídku Nemotaly by se smažky Doktor by byl top My ženský potřebujem lecos pořešit Starý nikam nedojdou s nohama	Nějaká denní místnost, která by byla jenom a výhradně pro bezdomovce. Kde by byl klid, bezpečí, možnost si zajistit základní potřeby. Důležité je pro ně taktéž si odpočinout psychicky, nebýt stále ve střehu a ostražití. Vzhledem k tomu, že se oba léčí z hepatitidy typu C, tak by léčebné centrum uvítali i v Táboře, odpadla by jim nutnost dojíždění a tím by ušetřili finanční prostředky a čas.

Pár 3.	Nelítat po městě Vše na jednom místě Půjčit vozejk Dlouho otevřeno Místnost umejt, uvařit Sanitka se hodí, nikdy nevíš Nikam bych nemusela	Zájem o službu terénního lékaře je z jejich strany enormní. Taktéž možnost, na jednom místě v klidu a bezpečí obstarat hygienu, vyprat prádlo s možností okamžitého vysušení by uvítali s ohledem na to, že oblečení mají permanentně nedostatek. Pokud by v denním centru bylo otevřeno do večerních hodin, tak by uvítali i možnost například zhlédnout večerní televizní noviny a podobně.
Pár 4.	Nějaká místnost Všechno na jednom místě Nějaký místo pro psy, než si vyřídí to svý Dobrý, kdyby chodil za námi Prohlídnou tě a pak vyhoděj Sanitka ne, ale doktor jo Kdyby to bylo na jednom místě, uvařit, vyprat, umejt a ještě doktora	Opět je zde volání po místnosti, eventuálně po denním centru, kde by bylo možno zajistit si své potřeby, ale i potřeby pro jejich psí doprovod. Veterinární pomoc je pro ně taktéž důležitá, protože své zvířecí kamarády vždy berou jako součást své „rodiny“. Služby terénního lékaři by stoprocentně využívali. Pokud by byla i možnost samostatné ordinace pro tohoto lékaře, tak by to považovali za velkou pomoc.
Pár 5.	Aby měli dlouho otevřeno Cokoliv na jednom místě Doktor nejlepší nápad Hlavně aby chodil za námi	Vzhledem k tomu, že oba mají zásadní a mnohdy i život ohrožující onemocnění, tak by určitě s nadšením uvítali služby terénního lékaře, a to z několika důvodů – obtížná mobilita obou partnerů Nemožnost legálně získat kompenzační pomůcky (invalidní vozík) Sjednání všech dostupných sociálních služeb do jednoho bodu a dobrou dopravní obslužnost
Pár 6.	Chybí prachy, abychom mohli vypadnout za hranice Ve světě doktoři pro bezdárce standard	Díky svému přesvědčení – punku, vše negují. Nemají zájem v republice zůstat, nic je nezajímá, řeší pouze finanční stránku věci. Dostatek finančních prostředků je pro ně cesta k vycestování za hranice.

Z výzkumu vyplývá, že všechny sledované páry se orientují v nabídce sociálních služeb, které naleznou ve městě Táboře. Účastníci vědí, kdy a kam je třeba se dostavit. Oblečení získávají převážně z organizací Červeného kříže a Šatníku. Často dochází na polévku, která se podává potřebným každou středu. Respondenti se shodují, že povědomí, kde a kdy se sociální služby poskytují, má každý, neboť je to jedna z prvotních potřeb pro přežití na ulici. Všichni zmiňují charitativní adiktologické centrum Auritus, které je pod záštitou Charity Tábor. Umožňuje jim provést základní hygienu, praní a sušení oblečení, poskytuje zdravotnický materiál, a především sterilní materiál k aplikaci návykových látek. V době, kdy sledované páry žily ve dvojici, nevyužívaly azylového domu a noclehárny, upřednostňovaly společné nocování mnohdy v celoročně drsných podmínkách (stan, plechový úkryt, nepojízdný automobil). O případné možnosti společného sociálního bydlení se nezmiňovali. Prioritou pro tyto lidi by bylo denní centrum, které by svým zaměřením cílilo výhradně na osoby bez přístřeší. Všichni zmiňovali místo klidu, kde by si mohli odpočinout, bez pocitu strachu. Z výzkum vyplývá, že ačkoli většinová společnost vnímá tyto lidi jako uživatele návykových látek, oni sami se proti tomu vymezují. Mezi sebou se rozdělují na čisté alkoholiky a tzv. „smažky“, tedy ty, kteří si aplikují většinou nitrožilně omamnou látku. Mezi těmito skupinami panuje značná nevraživost. Respondenti uváděli vzájemná slovní i fyzická napadení a následné obavy o majetek i život. Sledované bezdomovecké páry by měli enormní zájem o služby terénního lékaře, eventuelně i terénní sanitky. Lidé bez přístřeší většinou nemají svého obvodního lékaře. Dalším z důvodů je fakt, že mezi bezdomovci se vyskytuje značná část lidí s onemocněním dolních končetin, které jim často znemožňuje chůzi. V Táboře jsou místa, kde mohou lidé bez přístřeší nalézt sociální pomoc od sebe poměrně vzdálená a taktéž jsou vzdálena perifériím, kde se tito lidé převážně vyskytují. Proto by byl terénní lékař, systematicky vyhledávající potřebné, z jejich strany velmi vítaný. Respondenti se též shodli, že ordinace lékaře, který by poskytoval své služby výhradně lidem bez přístřeší, by byla velkým přínosem.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnuje tématu bezdomoveckých párů v kontextu sociálních služeb. Záměrem bylo objasnit skutečnosti, které ve sledované sociální skupině lidí bez přístřeší, vedou ke genderovému soužití v páru. Posuzovala jsem charakteristiku a dynamiku těchto vztahů, mapovala orientaci párů v nabídce sociálních služeb města Tábora.

Pro záměry práce jsem oslovila své klienty pobírající dávky hmotné nouze a požádala je o spolupráci na bakalářské práci formou polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumu se zúčastnilo šest párů žijících v katastru města Tábora. Pro účely kvalitativního výzkumu jsem použila polostrukturované rozhovory s otevřenými otázkami a informace, které mi respondenti doplnili mimo záznam. Rozhovory jsem převedla do písemné formy a jsou přílohou této práce. Získaná data jsem analyzovala a zpracovala jsem je do kazuistik. Pro snazší orientaci jsem vycházela ze zpracovaných přehledů dat, sdělených skutečností a jejich vlivu na vzájemný vztah respondentů. Přehledy uvádím jako součást vyhodnocení.

Počátkem vztahu všech sledovaných párů byla potřeba žen být ochráněna před nástrahami ulice, což je přirozený jev v této sociální skupině. Počátek vztahu je tedy založen na principu ekvity „já tě ochráním a za to dostanu ...“ Ve dvou případech se vztah prohloubil do principu kreditu. Oproti standardu jde zde o vzestupnou míru uplatňování emocionálních vazeb, evidentně budovanou na základě delšího trvání vztahu, prohlubování intimity a oddanosti mezi partnery. V této sociální skupině jde spíše o výjimky. Oba tyto páry nejsou spokojeni se svým životem na ulici. První pár se

v současných podmínkách ovlivněných jejich minulostí a následnými získanými sociálními fobiemi snaží v klidu dožít. Jsou si vzájemnou oporou a tvoří stabilní, téměř harmonický pár. Druhý pár je relativně mladý a má snahu vymanit se z života na ulici, začít normální život a založit rodinu. Tato dvojice též vykazuje společné hodnoty a postoje a velkou míru intimity i oddanosti, která podporuje prohlubování jejich vztahu. Vzhledem k nižšímu věku partnerů a délce trvání vztahu je, zda ve větší míře zastoupena i složka vášně, která též vztah posiluje.

Třetí dvojice působila již od počátku velice nesourodě, výrazně starší žena hledala ochranu u mladšího muže. Vztah již prvotně fungoval na principu egoismu, kdy muž upřednostňoval své zájmy. Z pohledu laika bychom vztah nazvali „Itálie“. Vášnivost vztahu byla znatelná na střídajících se veřejných hádkách a následných obdobích usmiřování. Klidnější období bylo provázeno částečnými prvky intimity. Požívání alkoholu u muže dávalo průchod jeho agresivním sklonům a partnerku fyzicky napadal. Několikrát byla hospitalizována. Při poslední hospitalizaci se za pomoci sociální pracovnice z nemocnice dostala do azylového domu. Tato okolnost nastartovala její snahu o vymanění se z nevyhovujícího vztahu a životního stylu života na ulici. Čtvrtý sledovaný vztah vykazuje známky oddanosti a setrvačnosti. Dvojici spojují především jejich dva psi, na které jsou oba velmi citově vázáni. Kvůli nim jsou ochotni nejen setrávat a navracet se do vztahu, ale i žít tímto způsobem života. Spojuje je i hodnotový postoj k nečinnosti.

Pátý sledovaný pár byl dvojicí, kterou spojovala především společná láska k alkoholu. Sdílená hodnota prohlubovala i jejich intimitu ve formě péče muže o špatně pohyblivou a vážně nemocnou ženu. Paradoxně vztah skončil úmrtím muže na celkové selhání organismu důsledkem dlouhodobého nadměrného užívání alkoholu a života na ulici. Žena byla díky svému špatnému zdravotnímu stavu ubytována v azylovém domě v jiném městě.

Jediný ze sledovaných párů, uvedený pod číslem šest, šel oficiální cestou a uzavřel manželství. Tento čin byl účelový a má zajistit snazší komunikaci s úřady. Oba jsou spokojeni s životem na ulici a vyznačují se svobodou, volností a punk stylem. Ze strany muže jde též o obdiv k partnerce a domnělou pojistku vztahu v případě nástupu výkonu trestu. Ze strany ženy jde o snazší cestu k finančním prostředkům. Tento pár je

v životě na ulici velmi zběhlý, a především žena dokáže vyhledat a zajistit to nejlepší, co může ulice nabídnout.

Všechny sledované páry uvádějí, že využívají dostupných sociálních služeb ve městě Táboře, prakticky všichni pobírají dávky hmotné nouze. Využívají služeb Charity Tábor, zejména jejího centra adiktologických služeb Auritus. Ošacení získávají především z nabídky Červeného kříže a organizace Šatník. Páry se shodly na potřebě denního centra, jehož součástí by byla odpočinková místnost. Tato služba by měla být výhradně určena lidem bez přístřeší, aby se nemuseli setkávat s jinými uživateli sociálních služeb, jelikož mezi nimi panuje značná nevraživost a z toho pramenící obavy o jejich bezpečnost. Páry shodně uvádějí potřebu služby terénního lékaře, eventuálně ordinace, která by sloužila lidem bez přístřeší. Důvodem je fakt, že tito lidé nemají svého praktického lékaře. Trpí závažnými zdravotními problémy a specifickým onemocněním týkajícím se dolních končetin. Z toho plynou problémy s chůzí a vyhledat vzdálené lékařské ošetření je pro ně obtížné.

Domnívám se, že závěry výzkumného šetření této bakalářské práce, by mohly napomoci k rozšíření sociálních služeb ve městě Táboře.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

TIŠTĚNÉ ZDROJE

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. (2000). *Psychologický slovník*, Portál. ISBN 978-80-736-7569-1

HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9

HOLPUCH, P. (2011). *Bezdomovectví jako přístup k životu.*, Biograf (54).

HRADECKÁ, V. a HRADECKÝ, I. (1996). *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, Naděje. ISBN 80-902292-0-4

KŘIVOHLAVÝ, J. (1988). *Jak si navzájem lépe porozumíme*. Praha. Svoboda ISBN 10

MATOUŠEK, O. (2003). *Slovník sociální práce*. Portál. ISBN: 80-7178-549-0

MATOUŠEK, O. (2008). *Metody a řízení sociální práce*. Portál. ISBN 978-80-7367-502-8

MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. (2012). *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Portál. ISBN 978-80-262-0090-1

MIKULÁŠEK, O. a ŠIVLOVÁ, K. (2009). *Lidé, žijící na ulici a zdravotní péče*. In. *Sborník z konference: Zdravotnická péče a bezdomovectví*, Charita Olomouc. ISBN 978-80-254-3656-1

MIKULÁŠEK, O. a ŠIVLOVÁ, K. (2010). *Ženy na ulici z pohledu nízkoprahových služeb*. In. *Sborník z konference: Ženy bez domova*, Charita Olomouc.

NAKONEČNÝ, M. (2004). *Sociální psychologie*. Praha Academia. ISBN 978-80-200-0690-5

PLAŇAVA, I. (1993). *Funkční a dysfunkční soužití v rodině, některé koncepty a modely*. Brno. ISBN 0068–2705

PLAŇAVA, I. (2000). *Manželství a rodina. Struktura, dynamika, komunikace*. Brno.

PRŮDKOVÁ, T. a NOVOTNÝ P. (2008). *Bezdomovectví*. Triton. ISBN 978-80-7387-100-0

INTERNETOVÉ ZDROJE

HETMÁNKOVÁ, R. (2013). *Zpátky ze dna: Zaostřeno na ženy*. <https://www.jako-doma.cz/zaostreno-na-zeny/>

HRADECKÝ, I. (2007). *Definice a typologie bezdomovství* [online]. Praha. Naděje. <https://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/2007dtbezdm.pdf>

JIRUŠOVÁ, R. (2014). *Stále spolu – vztah v dlouhodobém manželství*. [Diplomová práce, Masarykova univerzita Brno]. <https://theses.cz/id/lz50ai>

STERNBERG, R. J. (1986). *A triangular theory of love*. Psychological Review. [online]

ZÍMOVÁ, J. (2014). *Romantické vztahy dospívajících v souvislosti se silnými stránkami osobnosti*. [Diplomová práce, Masarykova univerzita Brno]. <https://theses.cz/id/ecvc79/>

<https://www.armadaspasy.cz/pomahame-vam/zdravotni-pece/poulicni-medicina/>

<https://www.azylaky.cz/co-je-to-bezdomovectvi/>

<http://www.denikreferendum.cz/clanek/4599-kudy-vede-cesta-z-zivota-na-ulici>

<http://www.fenatsa.org>

<https://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/2>

<http://www.narativ.cz>

<http://www.praha.charita.cz>

<http://www.streetwork.cz/content/view/1952/>

<http://www.tabor.charita.cz>

https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/17_10_2019+TZ+-+VUPSV+scitani+bezdomovcu.pdf/53094fde-dde1-33da-bdef-6f2660e23450

PŘÍLOHY

1.20 Přepis rozhovorů s respondenty výzkumného šetření

Přepis rozhovorů je ponechán v jejich původní hovorové podobě.

1.20.1 Pár č. 1 Marcela a Martin

Otázka č.1

Jsmo celkem držáci, že? Tuhle jsme to řešili, hele čoveče už 20 let. Na ulici já taky dvacet let, to je půlka mého posraného života čoveče. (M)

Seznámili jsme se na charitě kde jinde, že jo. (Marcela) Jo, chodila tam, byla hrozně smutná a taková celá v depkách, a tak jsem se snažil jí trochu rozproudit

Otázka č. 2

K vůli matce, věčný hádky, nechci o tom mluvit (Marcela)

Tak nějak taky díky rodině, byl jsem spíš s babičkou a když umřela, tak se na mě vykašlala holka a zrovna jsem měl nastoupit do farchy, tak se to celý nějak zvtlo a skončil jsem ve skvotu (M).

Otázka č. 3

Tak hele nikdo nechce bejt sám, nikde ani na té ulici a Marcela mě prostě potřebuje. Lidi jí nikdy nic neudělali dobrýho, tak se o ní prostě starám. (M).

Jsem na Martina zvyklá, nikoho jinýho nemám, s rodinou se leta nestýkám, nechci. On za mě hodně věcí vyřeší a já jsem ráda. Jsem ráda, že nejsem sama.

Otázka č. 4

Nepotřebujeme, takhle jsme zvyklí. Neumím si přestavit, že budu bydlet jinak. Tohle nám stačí, nějak to nehrotíme. (M). Jsme rádi, že jsme se dožili takového věku a jiné bydlení ani jinak žít už neplánuju, (Marcela).

Otázka č. 5

No jasně, to musíš prostě vědět pro přežití. Auritus, tedy Charita, tam dostaneš nový buchny, umeješ se, občas dostaneš něco k jídlu, náký masti na bercáky a tak. Na kříži něco na sebe, když se zadaří, tak i spacák, ale to spíš výjimečně, děsně nedostatečný zboží. Je tu noclehárna pro chlapy, azyláč pro ženský, ale nic pro nás, co chtěj bejt spolu. (M).

Chodíme spolu ještě na Tabáčku na socku, tam chodíme pravidelně za vedoucí, pak občas za kurátorem, když je třeba. (Marcela).

Otázka č. 6

No to je jasný, není tu žádná denní místnost, kde bysme jenom my jako bezdomovci a nikdo jinej, žádný jiný zoufalci mohli bejt. V klidu si uvařit kafe, mezitím si vyprat, ohřát anebo si uvařit jednoduchý jídlo, a pak si ho vzít s sebou. Mít si kam dát své věci a nebát se, že o ně přijdu, prostě chvíli bejt v klídku, vypnout a nečumět na jiný ksichty, bejt mezi svýma a pak si jít po svých. (M).

Mělo by to být na dobrým místě, aby tam každej bezproblémů došel a aby bylo otevřeno celej den a aby se tam mohly vzít třeba i psy a tak (Marcela).

Otázka č.7

Doktor by byl dobrej, hlavně kdyby za námi chodil venku, anebo kdyby se řeklo, že bude každý den tam a tam. Nemáme moc šancí na doktory, dlužíme na pojištění, v nemocnici nás moc nemusí, udělej jen to, co musí a musíme jít. Sanitku tu si zavoláš, je fakt, že taky nadávaj, tak nějaká jenom pro nás by byla taky v pohodě. Jo bylo by to na pohodu.

1.20.2 Pár č. 2 Aneta a Ondřej

Otázka č. 1

*Seznámili jsme se díky mámě, která je taky na ulici a jsme spolu dva roky. (A)
Jo to je pravda, její máma o ní často mluvila, a tak mě začala zajímat. Potkali jsme se u vydávání polívky, a hlavně má krásného psa, ten mě taky zajímal (O)*

Otázka č. 2

*Já jsem udělal průser za volantem, šle jsem do basy a když jsem se vrátil, tak jsme vlastně neměl kam jít. (O)
Moje máma je na ulici leta a já jsem jí tak nějak časem následovala, s matkou se ráda nevidím, nesnáším jí, nevyhledávám jí, ale potkáváme se, Tábor je malej (A)*

Otázka č. 3

*Holka to má na ulici těžký a taky se bojí, a tak potřebuje ochránit a taky sehnat prachy a tak, prostě ve dvou je to lepší. Mám sice psa, ale s tím si moc nepokecám. (A)
Se ví, že je to lepší, když jsme spolu, pomůžeme si, dáme do kupy i víc peněz, ona občas uvaří, když je z čeho*

Otázka č. 4

*Jasně, už na tom makáme, snažíme se vyléčit z céčka, hledáme nějaký byt. (O)
Šetříme na kauci, protože jinak nemáme šanci, chceme spolu dítě, a protože jsme oba nakažený, tak jezdíme na Prevent do Budějce, nechci být jako máma (A)*

Otázka č. 5

*Tak to je základ, jasně charita, kurátoři na městě, pracák dávky, červenej kříž, občas potravinová banka, chodíme uklízet za stravenku (O)
Když, ale chceš v teple a v suchu přespát, tak máš smůlu, azyl věčně narvanej, ale s chlapem a psem mě stejně nevemou (A)*

Otázka č. 6

*V Táboře toho kromě charity moc není. Všechno je strašně roztahaný po městě, všude daleko, málo hodin otevřeno a nic není jenom pro nás, vždycky se musíš s někým dělit. Jo, je tu denní centrum, ale není tam moc klid, nikam si zalézt i se psem, odpočinout si, nebejt pořád vyschízovanej a ve střehu, že tě vokradou a tak, prostě si dát pod střechou a v teple třeba tu polívku, pokecat, umejt se v klidu (A)
Jo jo souhlas, hlavně aby se tam nemotali ty smažky z ulice, co akorát provokujou (O).*

Otázka č. 7

*Tak to by byla fakt bomba, aby taky někdo myslel na to, že jsme ženský, že potřebujeme lecos pořešit a tak. Když ti něco je, tak máš většinou smůlu na Auritu ti nějakou hygienu daj, ale aby doktor přišel mezi nás, tak to by byla fakt výhra, hlavně pro ty starší, skoro všichni maj problémy s nohama a nikam nedojdou. Sanitka by se taky šikla, ale ten doktor by byl top (A)
Doktora nemáme žádnýho a když seš na tom fakt blbě, tak akorát pohotovost a tam se s tebou nemažou, akorát je dobrý, že jí máme zadara, protože na hmotce mi daj papír a já nic neplatím (O)*

1.20.3 Pár č. 3 Jana a Lubomír

Otázka č. 1

Seznámili jsme se na Červeňáku, na léčení protialkoholním, pořád měl vůči mě nějaký problémy a tak jsme se začali bavit (J)

Protože do všeho pořád rejkala, nic nenechala bez nějakého komentáře, pořád krafala (L)

Otázka č. 2

Mě vyhodili z práce, a tak jsem začala pít a pila jsem pořád, až jsem se z toho rozvedla. Dostala jsem peníze za prodej bytu, ale ty jsem s kámošema propila a skončila jsem v léčebně. (J)

Pil jsem opravdu hodně, a to se přítelkyni nelíbilo, a tak jsem na její přání šel do léčebny a tam jsem, poznal Janu a bylo to (L)

Otázka č.3

Tak to je snad jasné, co já sám na ulici, potřebuju, aby mi uvařila, taky není dobrý být sám nemít si s kým pokecat a tak (L)

Já už jsem stará, potřebuju, aby se o mě postaral, pomohl mi, mám bolavé nohy, nikam, nedojdu a taky potřebuju to lidský teplo, abych věděla, že nejsem sama na světě (J)

Otázka č. 4

No tak to určitě, vono není o co stát, ale je to těžký, každý tě hned vodsoudí, ale z ulice bych chtěl to určitě, už kvůli Janě, je stará a hodně nemocná, hlavně na ty nohy, je to těžký (L)

V mém věku nemám jiný přání než z ulice vypadnout, ale jak, nikdo nás nechce, jsme přítěž, nemáme co nabídnout, smířuju se s tím, že na ulici chcípnu, těžko to už dávám(J)

Otázka č.5

Co potřebujeme to si zjistíme přes hmotku, kurátory a kámoše. Chodíme na Charitu, na polívku a na červenej kříž pro oblečení, ale jenom když seženeme vozík, třeba si ho vypůjčíme ze špitálu, to mě pak Luboš vozí a je to dobrý. Jinak chodí sám, já nikam nedojdu. (J)

Všechno obstarám, když nevím, tak se zeptám na pracáku na hmotce, tam mi poradí. Škoda, že nejsme manželé, spoustu věcí za ní nevyřídím, protože sem pro úřady pro ní cizí (L)

Otázka č.6

Nutně bysme potřebovali mít místo kde by si Jana mohla vyřídit všechno naráz, a ne lítat po celým městě, když máš berle, tak toho moc nevyřídíš. Nějakou kancelář, kde by si půjčila vozejk a mohla si jet vyřizovat svý věci. (L)

Určitě bych chtěla, aby to všechno, co člověk potřebuje bylo někde blízko a aby tam měli dlouho otevřeno, abych mohla mít peníze přes socku vyřízené v pohodě. Kdyby tam byla místnost kde by se dalo umejt, uvařit a vyprat, tak to by bylo dobrý, ušetřila bych spoustu kroků, který mě stojí hodně námahy (J)

Otázka č. 7

Určitě využili obě, sanitka se hodí vždycky, nikdy nevíš a hlavně ten doktor. Jana by byla hodně ráda to já vím a mě by se taky někdy šiknul, fakt nevíš, co se s tebou takhle na ulic stane. (L)

Já bych byla ráda, hlavně kdyby přišel k nám do plecháče, abych nikam nemusela, to by bylo dobrý, špatně se mi chodí a je to horší a horší, ty nohy (J)

1.20.4 Pár č. 4 Marta a Pavel

Otázka č. 1

No hele už jsme spolu počkej, počkej, počkej to už bude bezmála pět let (Pavel)

No to tedy nejsme já si myslím, že 7 let (Marta), věčnost (Pavel)

No seznámili jsme se na ulici tady v Táboře, jo a já jsem s ní potom jezdil do Jindřichova Hradce, (jo to si pamatuju- Marta) Vona tam má tátu, máma umřela (P), mi jsme tam vobčas i přespávali když byla zima a nechtělo se nám bejt venku, normálně v baráku u táty (M)

Otázka č. 2

Hele já jsme se dostal na ulici skrz to, že jsem skončil za nějaký problémy s policajtema ve vězení. Vodseděl jsem si svý a když jsem se vrátil, tak mě z domova vykopli, nikdo o mě nestál, protože jsem jim dělal vostudu. (P)

Já jsem normálně chodila do práce, ale pak mě propustili, měla jsem pronajatý byt neměla jsem z čeho platit činži, a tak jsem i s holkou chvíli bydlela v garáži. Lidi mě práskli na socce, tak jsem dala holku k mámě, a protože se s matkou nesnáším, šla jsem raději ven.

Otázka č. 3

No asi jsem rád, že mám ženu, máme spolu ty dva psi, no, a protože prostě si tak nějak navzájem krejeme na tej ulici záda, pomáháme si (P)

Vyhovuje nám to voboum,) protože když je člověk sám, tak je to takový blbí no, vobčas jsme i s Anet (dcera) no, vobčas přijde pokecat (M)

Nejhorší je to vole, že nemůžeme sehnat žádnéj bejvák, protože máme ty čokli a někde nás proto nechtěj. No, ale já nebudu vole dávat psy pryč, protože nás někdo nechce ubytovat. Bydleli jsme v boudě ve stanu, ale Marta už je starší a chtěla by mít už taky svůj klid.

To jo, potřebuji si oddychnout, bolí mě ty nohy, zmáhá mě to, zmáhá, pořád mokro, zima, pak zas hyce, už to moc nedávám (M)

Ty zuby už taky nemá kvůli tomu, zmáhá jí to, to jo (P)

Otázka č. 4

Já bych šla hned nikam kde by nás vzali se psy, do tepla a se střechou nad hlavou, ale je to těžký, když vidí ty psy. (M)

Šel bych k vůli ní, aby byla v pohodě a v teple. Snad bych to zvládl, ale nevím jak s placením, makal bych to jo, ale mám ty záznamy, tak mě někde nechtějí na smlouvu vzít. (P)

No jasně to je vono, člověk by chtěl, ale nikdo ti nepomůže, byty jsou drahý, všichni chtěj kauce dopředu, kde na to vzít. Město taky byty nedá, protože tam nechtěj ty psy, ale nejdřív by to chtělo práci, ale kdo by zase hlídal ty psi. (M)

Otázka č. 5

To ví každej, je tu Auritus, noclehárna, na červenej kříž pro hadry se chodí ve středu se dává u Jordána polívka, odpovídají oba shodně.

Když něco potřebujeme tak se deme zeptat kurátora anebo sem k vám.

Otázka č. 6

Dobrá by byla nějaká místnost kde by se dalo udělat kafe, v klidu pokecat, vyprat si, umejt se všechno na jednom místě, a ne lítat po celým městě, vobzlášť když tě bolí nohy. (M)

Taky aby tam bylo něco pro ty naše psy kde by se mohly třeba chvíli nechat, než si člověk vyřídí to svý (P)

Otázka č. 7

Jo to by bylo dobrý, kdyby nějakěj chodil tady za námi, potřebujeme masti na ty naše rány, obvazy, nemáme žádnýho doktora a když je ti jo blbě, tak ti někdo zavolá erzetu, ale voni nás stejně v nemocnici jenom prohlídnou a pak nás vyhoděj (M)

Potřebujem tu doktora jako sůl, rány se venku blbě hojej, je tu pořád vlhko, špína, nemáš čistej fáč, prostě nic, ten by byl fakt dobrej, ta sanitka ani ne, ale ten doktor by byl potřebnej (P)

Jojo, to by bylo dobrý, kdyby na jednom tom místě se dalo uvařit, vyprat, umejt se, a ještě tam mít doktora, to jo to by bylo (M)

1.20.5 Pár č. 5 Martina a Josef

Otázka č. 1

No normálně, tady na ubytovně, měli jsme pokoje naproti sobě, pak jsme se sestěhovali, než nás vyhodili (J)

Jsme spolu deset let a asi spolu i umřem, já ho potřebuju, špatně chodím, tak všechno vyřizuje on i za mě, když to de. (M)

Otázka č. 2

Já jsem se rozvedl a byt jsem nechal bejvalý, z ubytovny mě vyhodili špatně jsem platil a občas jsem dělal bordel, tak jsem skončil venku. (J)

Já díky chlastu asi a taky jsem měla velký dluhy na alimentech, a tak to je strašně složitý (M)

Otázka č. 3

Vyrazili nás z té ubytovny dohromady, tak už jsme na sebe tak nějak zvyklí a člověk si potřebuje s někým popovídat, taky jak nemůžu chodit, tak mi nosí ty tašky a tak (M)

No přesně jak říká, co samotnému na ulici, snažíme se chránit jeden druhého, prostě dva jsou víc, než jeden to je jasný, že jo?

Otázka č. 4

Jo, já takhle nikdy nechtěla skončit, kdyby nebyl ten chlast a to vokolo, tohle není k žití jsem na to stará a už mě to zmáhá. Není to, ale nic platný nikde nás nechtěj, prej jsme problém (M)

Chtěl bych, alespoň zpátky na nějakou ubytovnu, ale oni nás někde nechtějí, prý jsme známé firmy

Otázka č. 5

V Táboře toho moc nejni, charita, noclehárna, ale ta je jenom pro chlapy, ženský se tam můžou akorát umejt, ale tam stejně nedojdu, protože mi ty nohy prostě nefungují. Když někde seženeme vozejk, tak se dostanu ve středu pro teplou polívku. (M)

Jo pro mužský toho je tady víc než pro ženský, ještě je tu taky čevenej kříž, ale taky je to dost daleko a výběr oblečení nic moc. Hlavně spacáky kedyby dali, aby nám nebyla zima. (J)

Otázka č. 6

Jo cokoliv by bylo na jednom místě, kde se umejt, vyprat, vzít si čistý věci a taky aby tam měli dlouho votevřeno, protože jak nás všechno bolí, tak, než tam dojdeme tak kolikrát je už zavřeno, (J), (M) přikyvuje a souhlasí.

Otázka č. 7

Nejlepší nápad to by byl. Využívali bychom denně, hlavně aby přišel za námi. Dostal by nás z nejhoršího, proč je Martinka na tom takhle, protože nemá doktora, nemá tu hygienu prostě. (J)

Jojo, to by bylo dobrý, kdyby na jednom tom místě se dalo uvařit, vyprat, umejt se a ještě tam mít doktora, to jo to by bylo (M)

1.20.6 Pár č. 6 Marie a Petr

Otázka č. 1

Na lavičce u Jordánu, když mě mlátil můj bejvalej, prostě mě šel bránit. (M)

No jasně, ne debil jí tam mlátil, chápeš to jako ženskou mlátit, ubožák, prostě jsem se jí ujal a teď jsme se i vzali, mám jít do lochu, tak ať jí mám pojištěnou (P)

Otázka č.2

Prostě babka umřela a já neměla kam jít, matka na mě srala celý život a já mám ráda volnost, tak asi tak (M)

Se mnou je to těžký, matka mě šoupla do diagnózáku, stejně to nepomohlo, nesnášeli jsme se, a tak jsem raději vypadl. (P)

Otázka č. 3

Tak to je jasný, že ve dvou máš víc peněz na socce a tak, taky když je zima máš se ke komu přitulit, ale hlavně teď jsme manželé a ona je kost to je jasný, každej mi jí závidí a já jsem pyšnej (P)

Nejsem sama, a to je v pohodě, psi jsou taky v pohodě, je to prostě výhoda než být sama, teď když jsme se vzali, tak jsem úplně na pohodu se všema výhodama, chápeš? (M)

Otázka č. 4

Proč jako, to je styl, nezávislost, můžeš vlastně všechno. Ať žije punk, vole, sorry jako(P)
Na co nějaký majetky, starosti, prostě bejt frý, stejně zase pojedeme do Francie, tam je to lepší, všechno je lepší, prachy, jídlo, prostě všechno, akorát se nesmíme nechat chytit jako posledně(M)

Otázka č. 5

Hele asi jo, to, co potřebujeme, víme, kde je socka, kam pro dávky a tak, moc nás t o nezajímá, čekám teď až mi to políši sečtou ty moje hříchy a uvídím, buď si puďu sednout, anebo vypadnem za hranice (P)

Jasně, vždycky jsem věděla kde se najím, vyspím atd, vic nepotřebuju, a teď mám manžela, tak není co řešit (M)

Otázka č. 6

Nám hlavně chybí prachy, abychom mohly vypadnout za hranice (P)

Jasně, souhlas (M)

Otázka č. 7

Jasně, takhle to ve světě je, jsou pro bezdáče doktoři na ulici, akorát u nás to nejni (M)

Ve Francii, kde jsme byli, tak úplně na pohodu a kdykoliv, prostě standart (P)

1.21 Obrázková příloha

Fotografický záznam z terénního výzkumu pro účely této bakalářské práce soukromý archiv Ilony Kapicové.

Fotografie 1

Fotografie 2

Fotografie 3

Fotografie 4

Fotografie 5

Fotografie 6

Fotografie 7

Fotografie 8

Fotografie 9

Fotografie 10

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci)
- ADRA
- ČČK Český červený kříž
- MPSV ČR Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

SEZNAM PŘEHLEDŮ

Přehled 1	20
Přehled 2	27

SEZNAM TABULEK

Tabulka A: Co vedlo respondenty k životu na ulici a ovlivnilo to jejich vztah?	54
Tabulka B: Jaké důvody vedou respondenty ke společnému vztahu?	55
Tabulka C: Životní styl respondentů a jeho vliv na vztah	56
Tabulka D: Změny s vlivem na vztah respondentů	58
Tabulka E: Jaké sociální služby mají vliv na vztah respondentů?	60
Tabulka F: Je nějaká sociální služba by mohla pomoci vaší dvojici?	61

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Oblasti vyloučení vedoucí k bezdomovectví	12
Obrázek 2 Maslowova pyramida lidských potřeb	18
Obrázek 3 Trojúhelník teorie lásky	19
Obrázek 4 Mapa členských států organizace FEANTSA	25

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

Fotografie 1.....	77
Fotografie 2.....	77
Fotografie 3.....	78
Fotografie 4.....	78
Fotografie 5.....	78
Fotografie 6.....	78
Fotografie 7.....	79
Fotografie 8.....	79
Fotografie 9.....	79
Fotografie 10.....	79